

Ulla Mäntykangas

POHJOIS-POHJANMAAN YRITTÄJYYSKASVATUKSEN STRATEGIAN JA TOIMINTAOHJELMAN 2016–2020 TOIMEENPANO

Strategian ja toimintaohjelman 2016–2020 merkityksellisyyden ja toteutuksen arviointi toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa

**Opinnäytetyö
CENTRIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Liiketalouden koulutusohjelma (Ylempi AMK)
Toukokuu 2017**

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Yksikkö Kokkola	Aika Toukokuu 2017	Tekijä/tekijät Ulla Mäntykangas
Koulutusohjelma Liiketalouden koulutusohjelma (Ylempi AMK)		
Työn nimi POHJOIS-POHJANMAAN YRITTÄJYYSKASVATUKSEN STRATEGIAN JA TOIMINTAOHJELMAN 2016–2020 TOIMEENPANO Strategian ja toimintaohjelman 2016–2020 merkityksellisyyden ja toteutuksen arviointi toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa		
Työn ohjaaja Yliopettaja Pekka Paaanen, Centria-ammattikorkeakoulu		Sivumäärä 56+1
Työelämäohjaaja Projektipäällikkö Leena Eskola, Kerttu Saalasti Instituutti		
<p>Tämä opinnäytetyö käsittelee Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategian ja toimintaohjelman merkityksellisyyttä ja toimeenpanoa toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, miten toisen asteen ammatilliset koulutuksen järjestäjät Pohjois-Pohjanmaalla kokevat Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategian ja toimintaohjelman 2016–2020 merkityksellisyyden yrittäjyyskasvatusta ohjaavana asiakirjana. Lisäksi selvitettiin, miten strategia ja toimintaohjelma on toimeenpantu toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa ja miten toimintaohjelmassa 2016–2020 esitetyt tavoitteet yrittäjyys- ja työelämätaitojen, oppimisympäristöjen ja -menetelmien sekä yrittävän kulttuurin kehittämiseksi on otettu huomioon käytännössä. Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategia ja toimintaohjelma 2016–2020 on laadittu Oulun yliopiston Kerttu Saalasti Instituutin koordinoimassa Yrittäjyyskasvatuksen kehittäminen Pohjois-Pohjanmaalla -hankkeessa.</p> <p>Kvantitatiivinen kyselytutkimus toteutettiin Webropol-kyselynä joulukuun 2016 ja tammikuun 2017 välisenä aikana. Se kohdennettiin Jokilaaksojen koulutuskuntayhtymän, Koulutuskeskus Brahen, Oulun seudun ammattiopiston sekä Raahen Porvari- ja Kauppakoulun johdolle/yksikön johdolle, rehtoreille ja/tai pedagogisesta toiminnasta vastaaville henkilöille, lähiesimiehille ja muille avainhenkilöille. Kohdejoukko oli yhteensä 72 henkilöä, joista kyselyyn vastasi 23 henkilöä (32 %). Kysymykset johdettiin strategian ja toimintaohjelman toiselle asteelle asetetuista tavoitteista. Vastauksia analysoitiin määrällisin ja laadullisin menetelmin.</p> <p>Saatujen tulosten pohjalta voidaan todeta, että Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategiaa ja toimintaohjelmaa 2016–2020 pidetään merkityksellisenä, mutta toimeenpano ja siihen sitoutuminen on vielä kokonaisuudessaan satunnaista. Strategiasta ja toimintaohjelmasta tiedottamista ja toimeenpanon strategista johtamista tulee edelleen kehittää. Tutkimuksen avulla saatiin esille toisen asteen ammatilliselle koulutukselle asetettujen yrittäjyys- ja työelämätaitojen sekä oppimisympäristöjen ja -menetelmien kehittämiskohteita. Opettajien yrittäjyysosaamisen systemaattisella kehittämisellä, pedagogisilla yrittävää kulttuuria tukevilla ratkaisuilla ja yrittäjyyttä tukevien opintopolkujen rakentamisella yrittäjyyskasvatusta voidaan edistää. Yrittäjyyskasvatusta halutaan vahvistaa ammatillisen koulutuksen tavanomaisissa toiminnoissa kuten työpaikalla tapahtuvassa oppimisessa sekä asiakas- ja harjoitustöissä. Ammatillisen koulutuksen reformin myötä työpaikalla tapahtuva oppiminen tulee lisääntymään, jolloin yritysten ja työpaikkojen merkitys yrittäjyyskasvatuksen kumppaneina tulee entisestään korostumaan.</p>		
Asiasanat ammatillisen koulutuksen reformi, ammatillinen toinen aste, strategia, yrittäjyyskasvatus, yrittäjyyskasvatuksen strategia		

ABSTRACT

CENTRIA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES Kokkola	Date May 2017	Author Ulla Mäntykangas
Degree programme Business Management, Master of Business Administration		
Name of thesis Entrepreneurship education Strategy and Action program 2016-2020 in Northern Ostrobothnia Evaluation of relevance and implementation of Strategy and Action program in secondary vocational education		
Instructor Principal lecturer Pekka Paaanen, D.Sc (B.A.)	Pages 56+1	
Supervisor Project Manager Leena Eskola, University of Oulu, Kerttu Saalasti Institute, MicroENTRE		
<p>The current thesis examines how the Strategy and Action Program for Entrepreneurship Education in North Ostrobothnia 2016 - 2020 guides entrepreneurship education and what measures have been taken to implement it in vocational secondary education. The study also looks at how the goals of entrepreneurship and working life skills, learning environments and methods have been taken into account in practice and how entrepreneurship education is implemented in the practices of educational institutions. The Strategy and Action Program for Entrepreneurship Education in North Ostrobothnia 2016 - 2020 has been prepared at the University of Oulu Kerttu Saalasti Institute. The program is part of the Entrepreneurship Education Development in Northern Ostrobothnia project.</p> <p>The surveyed organizations were The Federation of Education at Jokilaaksot, Education Centre Brahe, Oulu Vocational College and Raahe Business College. The questionnaire was targeted at management and / or pedagogical personnel, superiors and other key personnel of the organizations who are involved in entrepreneurship education. The survey sample was 72 people. The questions were based on the goals of the Strategy and the Action Program. The quantitative survey was conducted as a Webropol survey in December 2016 and in January 2017. The response rate was 32%.</p> <p>Based on the results of the research it can be stated that the Strategy and Action Program for Entrepreneurship Education in North Ostrobothnia 2016 - 2020 is considered relevant, but its implementation and the commitment to it are still too arbitrary. Information on the Strategy and Action Program and the strategic management of its implementation should be further developed.</p> <p>Teachers' entrepreneurship skills need to be developed, along with pedagogical solutions and study paths that support entrepreneurship. Entrepreneurship education can be strengthened in on-the-job learning as well as in customer and assignment work. Through these reforms, the learning taking place at workplaces will increase. The importance of workplaces as development partners for entrepreneurship education will be emphasized in the future. The strategy for the entrepreneurship education in Northern Ostrobothnia and the implementation of the action program also support the realization of the reform objectives.</p>		
Key words Entrepreneurship Education, Vocational Education, Strategy, Reform		

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 YRITTÄJYYSKASVATUS STRATEGISENA VALINTANA.....	5
2.1 Yleistä yrittäjyyskasvatuksesta ja strategiasta	5
2.2 Yrittäjyyskasvatus EU:n koulutuspoliittisissa linjauksissa.....	7
2.3 Yrittäjyyskasvatus Suomen koulutuspoliittisissa linjauksissa	8
2.4 Yrittäjyyskasvatus Pohjois-Pohjanmaalla.....	9
2.5 Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategia ja toimintaohjelma 2016–2020...	10
3 AMMATILLINEN TOINEN ASTE JA YRITTÄJYYSKASVATUS	11
3.1 Ammatillisen toisen asteen asemointi ja tehtävät	11
3.2 Ammatillisen koulutuksen reformi.....	11
3.3 Yrittäjyyskasvatus ja yrittäjyysosaaminen ammatillisella toisella asteella	12
3.4 Yrittäjyyttä tukevia oppimisympäristöjä ja toimintamalleja ammatillisella toisella asteella	13
3.5 Ammatillinen toinen aste Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategiassa ja toimintaohjelmassa 2016–2020	15
4 EMPIIRISEN TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	18
4.1 Tutkimuksen tilaaja	18
4.2 Tutkimusasetelma ja tutkimuskysymykset	18
4.3 Kyselylomakkeen rakenne sekä muuttujien ja mittareiden laadinta	19
4.4 Tutkimuksen kohdejoukko sekä aineiston keruu ja analysointi.....	24
4.5 Tutkimuksen luotettavuus	26
4.6 Tutkimusaineiston kuvaus	28
5 TUTKIMUKSEN TULOKSET	31
5.1 Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategian ja toimintaohjelman 2016–2020 tiedottaminen ja toimeenpano organisaatioissa	31
5.2 Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategian ja toimintaohjelman 2016–2020 käyttöönotto toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa	33

5.3 Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategiassa ja toimintaohjelmassa 2016–2020 toisen asteen ammatillisen koulutuksen toimenpiteiden merkityksellisyys ja toteutuminen	36
5.4 Yrittävän kulttuurin rakentaminen	40
6 TUTKIMUKSEN YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	42
6.1 Yhteenveto kyselystä	42
6.2 Johtopäätökset	46
6.3 Jatkotutkimusaiheet ja opinnäytetyön arviointi	49
LÄHTEET	48
LIITTEET	
KUVIOT	
KUVIO 1. Opinnäytetyön rakenne	3
KUVIO 2. Yrittäjyyskasvatus strategisena valintana eri toimijatasoilla	4
KUVIO 3. Vastaajien asema/tehtävänkuva	29
KUVIO 4. Vastaajien osallistuminen seututiimityöskentelyyn	29
KUVIO 5. Yrittäjyyskasvatuksen strategiasta ja toimintaohjelmasta tiedottaminen.....	31
KUVIO 6. Strategian ja toimintaohjelman käsittely koulutusorganisaatioissa	32
KUVIO 7. Strategian ja toimintaohjelman käsittelyn päätökset	32
KUVIO 8. Yrittäjyys- ja työelämätaitojen sekä oppimisympäristöjen ja – menetelmien tavoitteiden	37
KUVIO 9. Strategian ja toimintaohjelman merkitys toisen asteen ammatillisen koulutuksen yrittäjyysosaamisen kehittämisessä	39
TAULUKOT	
TAULUKKO 1. Tutkimuskysymysten ja kyselyn väliset yhteydet	20
TAULUKKO 2. Strategian ja toimintaohjelman tiedottamiseen ja toimeenpanoon liittyvät väittämät	21
TAULUKKO 3. Strategian ja toimintaohjelman käyttöönottoon liittyvät väittämät	22
TAULUKKO 4. Strategiassa ja toimintaohjelmassa yrittäjyyskasvatukselle määritellyt tavoitteet	23
TAULUKKO 5. Kyselyn kohderyhmät, -organisaatiot ja vastaajat	28
TAULUKKO 6. Yrittäjyyskasvatuksen strategian ja toimintaohjelman käyttöönotto	33

TAULUKKO 7. Yrittäjyys- ja työelämätaitojen sekä oppimisympäristöjen ja –menetelmien tavoitteet	36
---	----

1 JOHDANTO

”Suomessa uskalletaan taas yrittää” todetaan Uusyrityskeskusten raportissa keväältä 2017. Keskusten kautta vuonna 2016 perustettiin jopa kahdeksan prosenttia enemmän yrityksiä kuin vuoden 2015 aikana. Erityisesti nuoret ja maahanmuuttajat ovat innokkaita ryhtymään yrittäjiksi. Vuonna 2016 Uusyrityskeskusten kautta perustetuista 7345 yrityksistä lähes puolet (47 %) oli 15–35-vuotiaiden perustamia. Taustalla nähdään olevan, paitsi Suomen piristyvän taloustilanteen, myös pitkäjänteisen yrittäjyyskasvatuksen vaikutukset. Suurimmalla osalla suomalaisista yrittäjistä on Suomen Yrittäjien jäsenrekisterin 2013 mukaan ammatillisen koulutuksen tausta. Tästä syystä erityisesti ammatillisella toisella asteella voidaan olettaa olevan merkitystä yrittäjyysosaamisen vahvistamisessa. (Uusyrityskeskus 2017; Lamppu 2014.)

Yrittäjyyskasvatus ja yrittäjyysosaamisen kehittäminen ovat olleet sekä Euroopan Unionin (EU) että Suomen koulutuspoliittisissa linjauksissa vahvasti esillä koko 2000-luvun. Keväällä 2017 Opetus- ja kulttuuriministeriö julkaisi osana informaatio-ohjausta Yrittäjyyslinjaukset-julkaisun, jonka tavoitteena on edistää yrittäjyyskasvatuksen toteutumista kaikilla koulutusasteilla. Maakuntatasolla Pohjois-Pohjanmaalla yrittäjyyden edistäminen näkyy paitsi maakuntaohjelmassa myös Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategiassa ja toimintaohjelmassa 2016–2020. Oulun yliopiston, Kerttu Saalasti Instituutin (entinen Oulun Eteläisen instituutti) koordinoimassa Yrittäjyyskasvatuksen kehittäminen Pohjois-Pohjanmaalla -hankkeessa osallistavissa seutualueissa laaditun asiakirjan tavoitteena on kaikilla kouluasteilla, varhaiskasvatuksesta yliopistotasolle, tukea oppijoiden yrittäjyys- ja työelämätaitojen vahvistamista, yrittäjyyden oppimisympäristöjen ja -menetelmien kehittämistä ja hyödyntämistä sekä yrittävän kulttuurin rakentamista. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017a; Pohjois-Pohjanmaan liitto 2014; Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategia ja toimintaohjelma 2016–2020.)

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategian ja toimintaohjelman 2016–2020 merkityksellisyyttä ja toimeenpanoa ammatillisella toisella asteella yrittäjyyskasvatusta ohjaavana asiakirjana. Tutkimuksessa tarkasteltiin, onko laadittu asiakirja toisen asteen ammatillisen koulutuksen järjestäjille merkityksellinen Pohjois-Pohjanmaan nuorten yrittäjyysosaamisen kehittämisen kannalta.

Tutkimuksen pääkysymys asetettiin seuraavasti:

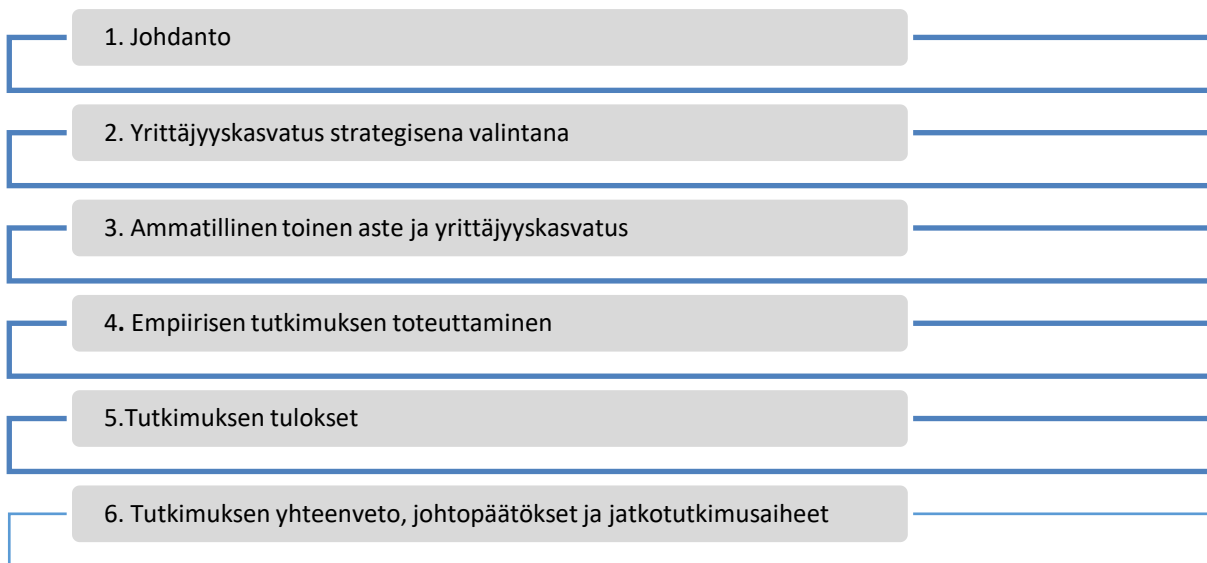
- Mikä merkitys Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategialla on toisen asteen ammatillisen koulutuksen järjestäjille Pohjois-Pohjanmaalla ja miten toimintaohjelma 2016–2020 on otettu osaksi koulutuksen järjestäjien toimintaa?

Keskeisiä alakysymyksiä olivat:

- Miten Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategiasta ja toimintaohjelmasta 2016–2020 on tiedotettu ja miten se on koulutusorganisaatioissa käsitelty?
- Miten Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategia ja toimintaohjelma 2016–2020 on implementoitu?
- Mikä on toimintaohjelmassa 2016–2020 esitettyjen yrittäjyys- ja työelämätaitojen tavoitteiden merkitys ja miten ne toteutuvat käytännössä ammatillisella toisella asteella
- Mikä on toimintaohjelmassa 2016–2020 esitettyjen oppimisympäristöjen ja -menetelmien kehittämisen merkitys ja miten ne toteutuvat käytännössä ammatillisella toisella asteella?
- Miten toimintaohjelmassa 2016–2020 esitetty yrittävän kulttuurin kehittäminen toteutuu käytännössä?

Tutkimus kohdennettiin Pohjois-Pohjanmaan suurimmille toisen asteen ammatillisen koulutuksen järjestäjille Jokilaaksojen koulutuskuntayhtymä, Koulutuskeskus Brahe, Oulun seudun koulutuskuntayhtymä/Oulun ammattiopisto sekä Raahen Porvari- ja Kauppakoulu. Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyysstrategian ja toimintaohjelman 2016–2020 toimeenpanon arvioinnin rajausta toisen asteen ammatilliseen koulutukseen puoltaa meneillään oleva ammatillisen koulutuksen reformi, koska tutkimuksessa selvitetään miten laaditun strategian ja toimintaohjelman tavoitteet palvelevat toisen asteen ammatillisen koulutuksen reformin tavoitteita. Tutkimus toteutettiin Webropol-kyselynä joulukuun 2016 ja tammikuun 2017 välisenä aikana.

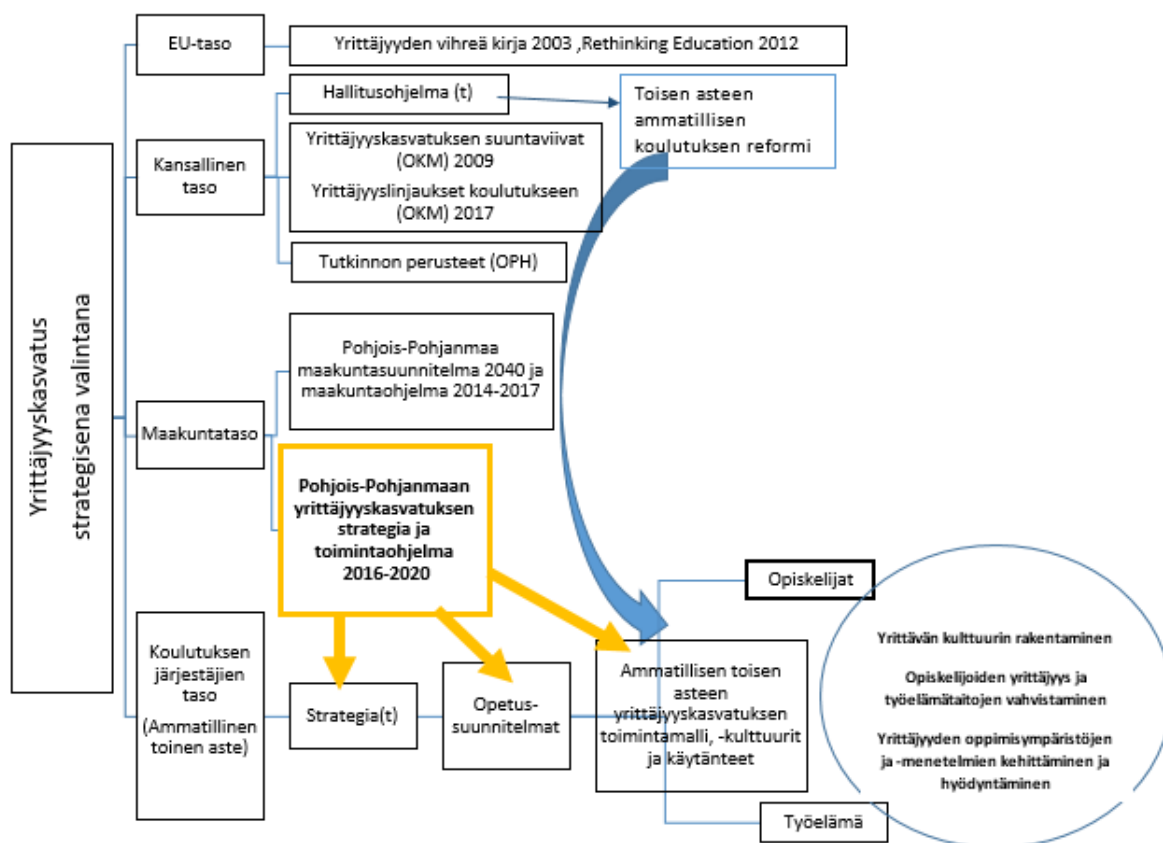
Opinnäytetyö sisältää kuusi päälukua ja sen rakenne on kuvattuna kuviossa 1.

KUVIO 1. Opinnäytetyön rakenne

Opinnäytteen johdannossa on esitelty tutkimuksen tausta, tavoitteet, tutkimuskysymykset ja rajaukset. Lisäksi johdannossa esitellään tutkimuksen teoreettinen viitekehys, tutkimuksen toteutus ja opinnäytetyön rakenne.

Yrittäjyyskasvatus strategisena valinta -luku käsittelee yrittäjyyskasvatuksen ja strategian määritelmiä. Yrittäjyyskasvatusta tarkastellaan Euroopan Unionin ja Suomen sekä Pohjois-Pohjanmaan koulutuspoliittisissa linjauksissa. Ammatillisen toisen asteen osalta esitellään koulutuksen ja reformin tavoitteet sekä yrittäjyysopinnot tutkinnon perusteiden antamien mahdollisuuksien ja toisella asteella käytössä olevien toimintamallien avulla. Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategian ja toimintaohjelman 2016–2020 tavoitteet ja toimenpiteet on esitelty erityisesti ammatillisen toisen asteen näkökulmasta. Teoreettinen viitekehys on rakentunut kuvion 2 mukaisesti.

KUVIO 2. Yrittäjyyskasvatus strategisena valintana eri toimijatasoilla

Empiirisen tutkimuksen toteuttaminen on kuvattu yksityiskohtaisemmin omassa luvussaan. Siinä esitellään tutkimuksen tilaaja, tutkimusasetelma, tutkimuskysymykset, toteutus, mittareiden ja muuttujien laadinta, tutkimuksen kohdejoukko sekä aineiston hankinta ja analyysi. Luvussa tarkastellaan myös tutkimuksen luotettavuutta ja esitellään tutkimusaineisto.

Tutkimuksen tulokset -luvussa esitetään tulokset Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen ja toimintaohjelman 2016–2020 tiedottamiseen, käyttöönottoon ja toimeenpanoon liittyen. Siinä esitetään, mikä ovat kyselyyn vastaajien näkemykset Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen ja toimintaohjelman 2016–2020 merkityksellisyydestä ja toimeenpanosta sekä yrittävän kulttuurin rakentamisesta toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa.

Viimeisessä luvussa esitetään tutkimuksen yhteenveto ja tarvittavat johtopäätökset. Luvussa esitetään lisäksi mahdollisia jatkotutkimusaiheita.

2 YRITTÄJYYSKASVATUS STRATEGISENA VALINTANA

Tässä luvussa kuvataan yrittäjyyskasvatuksen sekä strategian määritelmiä sekä yrittäjyyskasvatuksen linjauksia Euroopan Unionin (EU) ja Suomen koulutuspoliittisissa linjauksissa. Yrittäjyyskasvatuksen tavoitteita tarkastellaan Pohjois-Pohjanmaan maakuntatasolla ja esitellään Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategian ja toimintaohjelman 2016–2020 keskeinen sisältö.

2.1 Yleistä yrittäjyyskasvatuksesta ja strategiasta

Yrittäjyys käsitteenä pitää sisällään omaehtoisen, sisäisen ja ulkoisen yrittäjyyden ja ne ovat myös yrittäjyyskasvatuksen perusta. Ulkoisessa yrittäjyydessä on kysymys yritystoiminnan harjoittamisesta ja siihen liittyvästä liikeideoiden kehittämisestä sekä yrittäjyydestä ja työelämästä oppimisesta. Omaehtoisella yrittäjyydellä tarkoitetaan yksilön toimintaa ja tällöin opinnoissa vahvistetaan vaikkapa opiskelijan itsetuntoa, motivaatiota, riskinottoa ja luovuutta. Sisäiseen yrittäjyyteen voi liittyä myös yhteisöllinen näkemys esimerkiksi työyhteisössä, joka toimii yritteliäästi. Tällöin sisäisen yrittäjyyden kehittämisessä opintojen aikana vahvistetaan myös yhdessä toimimista. Opetuksessa sisäinen yrittäjyys on oppimista yrittäjämäiseen toimintaan. Ulkoinen yrittäjyys on tietoa ja osaamista yrittäjyydestä sekä yritystoiminnan käynnistämistä ja kehittämistä. (Seikkula-Leino, Hannula, Saarivirta & Ruskovaara 2011; Ruskovaara, Rytkölä, Seikkula-Leino, Ikävalko & Mattila 2011, 3.)

Yrittäjyyskasvatuksen yksi keskeisistä tavoitteista on taloudellisen osaamisen lisääntyminen ja kehittyminen. Remeksen ja Hietasen (2011) mukaan yrittäjyyskasvatuksella tavoitellaan käyttäytymisen muuttumista sellaiseksi, että yrittäjyys mahdollistuu toiminnassa. Yrittäjyyskasvatuksella tarkoitetaan pääasiassa koulutusorganisaatioissa tapahtuvaa tietoa ja tavoitteellista toimintaa. Yrittäjyyskasvatuksen vapaamuotoisia kasvuympäristöjä ovat esimerkiksi yritykset ja perheet, joissa tapahtuva yrittäjyyskasvatus on etenkin toiminnallista ja asenteisiin vaikuttavaa. (Remes & Hietanen 2011, 4.)

Opetus- ja kulttuuriministeriö on vuonna 2017 julkaisemassaan Yrittäjyyslinjaukset koulutukseen –dokumentissa määritellyt, että yrittäjyyskasvatus on koulutuksellisesta näkökulmasta myönteisten asenteiden lisäämistä yrittäjyyttä kohtaan, yrittäjyyteen liittyvien tietojen ja taitojen kehittämistä, uuden yrittäjyyden aikaansaamista, yrittäjien ja yritysten henkilöstön osaamisen kehittämistä, sekä yritysten tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukemista. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017a.)

Yrittäjyyskasvatuksen uusia tuulia tarkastellessaan Kyrö ja Ripatti (2006, 2) toteavat, että yrittäjyyskasvatus ja –koulutus eivät ole enää yksittäisten toimijoiden tai tieteenalojen ponnisteluja vaan kyse on laajemmasta poliittisesta, kansallisia koulutusjärjestelmiä ja alueellista kehittämistä koskevista tavoitteista.

Strategian määritelmiä esiintyy kirjallisuudessa useita. Nykysuomen sanakirja määrittelee strategian perusluonteisena toimintasuunnitelmana eli taktiikkana. Käsite strateginen määritellään keskeiseksi, merkittäväksi ja tärkeäksi. Strategia voidaan määritellä myös näkemykseksi tai viitekehykseksi, joka auttaa organisaation jäseniä ymmärtämään ja tulkitsemaan organisaatiota sekä sen ympäristöä. (Kielitoimiston sanakirja 2014; Suominen, Karkulehto, Sipponen & Hämäläinen 2009, 32–35.)

Strategialähtöisessä esimiestyössä strategia etenee ylimmältä johdolta syvemmälle organisaatioon. Strategian yksikötason käsittelyssä mietitään, miten strategiset linjaukset vaikuttavat yksikön toimintaan ja sen tavoiteasetteluun sekä toiminnan kehittämiseen. Yksikötason käsittelyn jälkeen strategia tulee implementoida tiimitasolle, jossa pohditaan strategian painopisteiden ja muutostavoitteiden huomioimista toiminnassa ja kehittämisessä. Strategia jalkautetaan tiimitason käsittelyn jälkeen vielä jokaisen työntekijän henkilökohtaiseksi strategiaksi. (Salminen 2014.)

Esimiehillä on ratkaiseva rooli siinä, toteutuuko organisaation strategia vai ei. Esimies strategiavaikuttajana on tekemässä strategiaa, mahdollistaa ja tulkitsee asiantuntijuuttaan sekä verkostojaan hyväksi käyttäen strategian toteutumista. Strategiavaikuttajan rooli esimiehen toiminnassa näkyy usein yhtä aikaa ja limittäin. Esimiehet mahdollistavat omien johdettaviensa strategisen toiminnan takaamalla resurssit, kannustamalla, motivoimalla sekä tulkitsemalla yhdessä johdettavien kanssa strategian toteutumista käytännön tasolla. (Suominen ym. 2009, 52–54.)

Strategian toimeenpano on valittujen asioiden toteuttamista käytännössä. Strategian toteuttaminen on Vuorisen (2013) mukaan asioiden organisointia, ihmisten motivointia ja sitouttamista, valvontaa ja viestintää, kouluttamista, riskeihin varautumista sekä yleistä muutoksen toteuttamista, jossa on tärkeää kirkaistaa työntekijöille mitä ollaan tekemässä ja miksi. Esimiehen perustehtävä, myös koulutusorganisaatioissa, on henkilöstönsä avulla toteuttaa organisaation strategiaa. Strategialähtöiseen esimiestyöhön kuuluu kehittää ja ohjata oman organisaation toimintaa siten, että saavutetaan strategiassa määriteltyjä toiminnan painopisteitä ja muutostavoitteita. Esimiehen on tunnettava organisaation strategia, jotta hän voi toimia strategialähtöisesti. Strategialähtöisessä esimiestyössä organisaation strategialla on vahvasti ohjaava vaikutus organisaation päivittäiseen toimintaan. Esimiehen tehtävät strategian viestimässä

määräytyvät sen mukaan, onko hän ollut mukana määrittämässä strategiaa vai osallistuuko vain päätettyjen tavoitteiden jalkauttamiseen. Onnistuneessa strategiaviestinnässä esimiehillä on oltava riittävästi tietoa strategiasta ja dialogin kautta syntynyt ymmärrys ja sitoutuminen strategiaan. Strategiaa on toistettava useita kertoja ja viestinnässä on hyvä käyttää monipuolisesti viestintäkanavia sekä konkreettista ja ymmärrettävää kieltä. Strategian viestintä ja vieminen käytäntöön tapahtuu vuosisuunnittelun, suoritusten suunnittelun, kehityskeskustelujen tai yksiköiden kehityspäivien yhteydessä. (Hyppänen 2013; Salminen 2014; Vuorinen 2013.)

Toimivassa strategiamallissa mahdollistetaan henkilöstön osallistuminen strategian jalostamiseen. Strategian yksilöpohdinnan tulokset kootaan yhteen tiimin yhteisiksi näkemyksiksi. Strategiaan liittyvät kohdat, jotka eivät ole tiimin päätösvallassa, viedään kirjattuna ja perusteltuna organisaatiossa ylöspäin ensin yksikkötasolle ja tämän jälkeen ylimmälle johdolle. Organisaation johto käy huolellisesti läpi strategiaan liittyvät ehdotukset ja kommunikoi aktiivisesti henkilöstön kanssa päätöksistä perusteluineen. Implementointimalli, jossa muodostetaan ehjä strategiaketju ylimmästä johdosta yksittäiseen työntekijään, vahvistaa strategian ohjaavaa vaikutusta päivittäiseen toimintaan. (Salminen 2014.)

2.2 Yrittäjyyskasvatus EU:n koulutuspoliittisissa linjauksissa

Euroopan Unioni linjasi 2000-luvun alussa, että kaikilla EU-kansalaisilla tulisi olla aloitteellisuus ja yrittäjyys yhtenä elinikäisen oppimisen avaintaidoista. Komission julkaisemassa Yrittäjyyden vihreässä kirjassa vuodelta 2003 todetaan, että koulutuksen tulisi osaltaan edistää yrittäjyyttä lisäämällä tietoisuutta yrittäjän uravaihtoehtoista, muokkaamalla ajatustapoja ja vahvistamalla yrittäjätaitoja. Yrittäjyyden edistäminen on Vihreän kirjan mukaisesti merkityksellistä, koska yrittäjyys synnyttää osaltaan työpaikkoja ja kasvua, sillä uusia työpaikkoja luovat yhä enemmän uudet ja pienet yritykset. Yrittäjyyden nähdään myös edistävän sosiaalista ja taloudellista yhteenkuuluvuutta kehityksessä jälkeensä jääneillä alueilla, lisäävän taloudellista toimintaa ja työpaikkojen syntymistä tai auttavan saamaan työttömät tai muita heikommassa asemassa olevat mukaan työelämään. (Euroopan yhteisöjen komissio 2003.)

Taloukasvun ja kilpailukyvyyn elvyttämisen tukemiseksi Euroopan komissio julkaisi vuonna 2012 uuden koulutusvision. Siinä esitellään tapoja, joilla koulutusjärjestelmät voivat tuottaa työmarkkinoilla vaadittavia taitoja ihmisten taloudellisen tulevaisuuden ja sosiaalisen osallisuuden turvaamiseksi. Euroopan unionin Rethinking Education/Koulutuksen uudelleenajattelu -strategian mukaan yrittäjyystaitojen kehittämisen olisi oltava erityisen huomion kohteena, sillä ne edistävät nuorten työllistettävyyttä

sekä uusien yritysten luomista. Strategiassa korostetaan, että jäsenvaltioiden olisi edistettävä yrittäjyys-taitoja uusilla, luovilla opetus- ja oppimismenetelmillä alemmalta perusasteelta alkaen. Toisen asteen ja korkea-asteen koulutuksessa yrityksen perustamismahdollisuutta tulisi käsitellä uravaihtoehtona. Käytännön kokemuksia, ongelmalähtöisen oppimisen ja yrityskontaktien kautta, olisi sisällytettävä kaikkiin oppiaineisiin kaikilla koulutustasoilla. (Euroopan komissio 2012a; Euroopan komissio 2012b.)

2.3 Yrittäjyyskasvatus Suomen koulutuspoliittisissa linjauksissa

Suomen koulutusjärjestelmään yrittäjyysajattelu nousi vahvemmin erityisesti 1990-luvulla. Tällöin mm. opetushallituksen asettaman yrittäjyuden neuvottelukunnan tehtävänä oli määritellä yrittäjyuden käsitettä sekä ehdottaa ja toteuttaa erilaisia malleja yrittäjyuden edistämiseksi koulutusjärjestelmässä. Työn tuloksena vuodesta 1994 lähtien peruskoulun, lukion ja ammatillisen koulutuksen opetussuunnitelmissa yrittäjyys on otettu entistä paremmin huomioon. Yrittäjyuden merkitystä ja yrittäjyysosaamisen vahvistamista koulutuksen avulla on korostettu hallitusohjelmissa viimeisen kymmenen vuoden aikana. Sekä Matti Vanhasen II hallitusohjelmassa 19.4.2007, Jyrki Kataisen hallitusohjelmassa 22.6.2011 että Juha Sipilän hallituksen ohjelmassa 29.5.2015 on korostettu koulutuksen työelämäyhteyksien merkitystä sekä yrittäjyyskasvatuksen vahvistamista kaikilla kouluasteilla. (Valtioneuvoston kanslia 2007; Valtioneuvoston kanslia 2011; Valtioneuvoston kanslia 2015.)

Yrittäjyysosaamisen vahvistamisessa Suomi on ollut kansainvälisestikin edelläkävijä, sillä jo vuonna 2009 Opetusministeriössä laadittiin Yrittäjyyskasvatuksen suuntaviivat-julkaisu, jonka tavoitteena on ollut kansallisesti edistää yrittäjyyskasvatusta. Opetus- ja kulttuuriministeriö julkaisi 2017 osana informaatio-ohjausta Yrittäjyyslinjaukset-julkaisun, joka syventää ministeriön Yrittäjyyskasvatuksen suuntaviivoja vuodelta 2009. Yrittäjyyslinjaukset pohjautuvat muun muassa Yrittäjyyskasvatuksen suuntaviivojen toteutumisen arviointiraporttiin ja asiantuntijakuulemisiin. Yrittäjyyslinjaukset ovat osa kokonaisuutta samansuuntaisten ohjaavien strategisten asiakirjojen kuten hallitusohjelman ja maakunnallisten, ylimaakunnallisten, alueellisten ja paikallisten yrittäjyyskasvatusstrategioiden kanssa. Yrittäjyyslinjauksien tavoitteena on suunnata, kehittää ja ohjata yrittäjyuden edistämistä ja yrittäjyyskasvatuksen toimenpiteitä eri koulutusasteilla. Sen kohderyhmänä ovat kasvatus-, opetus- ja koulutusalan toimijat kaikilta koulutusasteilta, koulutuksen järjestäjät, kehittäjät ja päättäjät paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti sekä yrittäjäorganisaatiot ja yrittäjät. Yrittäjyyslinjauksissa todetaan, että yrittäjyyskasvatuksen toteutuminen edellyttää yrittäjämäistä toimintakulttuuria strategisella tasolla ja johtamisessa. Yrittäjälinjaukset tulee levittää ja juurruttaa oppilaitoksiin. Lisäksi tarvitaan oppimisympäristöjä, jotka

tukevat yrittäjyyskasvatusta sekä kasvatus- ja opetushenkilöstön kouluttamista yrittäjämäiseen pedagogiikkaan. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017a.)

2.4 Yrittäjyyskasvatus Pohjois-Pohjanmaalla

Pohjois-Pohjanmaa nuorten maakunta -maakuntaohjelmassa vuosille 2014–2017 todetaan, että Pohjois-Pohjanmaa on yrittäjyyden maakunta. Alueen korkean osaamisen ja luonnonvarojen hyödyntämisen edellytyksenä on vahva verkostoitunut maakunta, jossa koulutus, tutkimus, elinkeinot ja viranomaiset luovat yhteistyössä kansainvälisesti aktiivisen ja menestyvän alueen. Ohjelman mukaisesti maakunnassa tarvitaan rohkeutta yrittää epäonnistumisen riskin uhallakin. Yrittäjyyden merkitystä vahvistaa näkemys, että Pohjois-Pohjanmaan menestys ja hyvinvointi ovat lopulta alueella toimivien yritysten käsissä. Strategisina tavoitteina on mm. vaikuttaa siihen, että toimijat eri aloilla ja alueilla ovat sisäistäneet yrittäjyyden erityispiirteet ja sen lisäämisen tuomat mahdollisuudet. (Pohjois-Pohjanmaan liitto 2014, 13.)

Maakuntaohjelman toimintalinja 1: Kilpailukyky ja työllisyys korostaa osaamisen kehittämistä myös yrittäjyyden osalta. Toimintalinjan mukaisesti toimenpiteinä tulee olla yrittäjyyskasvatuksen yhtenäistäminen ja yrittäjyysosaamisen kehittäminen. Ohjelman mukaan yrittäjyysosaamisella tulee olemaan jatkossa entistä tärkeämpi rooli oppilaitosten antamassa koulutuksessa. Tähän mennessä yrittäjyyskoulutusta on järjestetty maakunnassa vaihtelevasti. Osa koulutuksenjärjestäjistä on antanut yrittäjyyskoulutusta jo pitkään, osa ei lainkaan. Tämän vuoksi ohjelmassa on todettu, että yhteinen maakunnallinen näkemys yrittäjyyskasvatuksesta on tarpeellinen, uusien mallien ja hyvien käytäntöjen levittämiseksi. (Pohjois-Pohjanmaan liitto 2014, 30.)

Yrittäjyyskasvatusta on tutkittu Yrittäjyyskasvatus Pohjois-Pohjanmaalla nykytila 2013-selvityksessä. Selvityksen mukaan on tärkeää luoda yhteinen Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategia toimijoiden verkostoitumiseksi ja yhteisen mallin rakentamiseksi. Selvityksessä todetaan, että 90 % oppilaitosten, 100 % yritystoimijoiden ja n. 75 % sivistystoimen vastaajista piti yrittäjyysstrategiaa tärkeänä, koska sillä vahvistetaan yrittäjyyden ja yrittäjämäisen toimintatavan rakentamista kaikilla kouluasteilla. (Eskola, Niinikoski, Keränen & Muhos 2013.)

2.5 Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategia ja toimintaohjelma 2016–2020

Maakunnallisen tahtotilan pohjalta laadittiin seututiimityöskentelynä vuosina 2015–2016 Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategia ja toimintaohjelma 2016–2020. Siihen kirjattuina strategisina tavoitteina on tukea oppijoiden yrittäjyys- ja työelämätaitojen vahvistamista, yrittäjyyden oppimisympäristöjen ja -menetelmien kehittämistä ja hyödyntämistä sekä yrittävän kulttuurin rakentamista kaikilla kouluasteilla varhaiskasvatuksesta yliopistotasolle saakka. Yrittäjyyskasvatus nähdään polkuna, jossa opiskelijan yrittäjyysosaaminen lisääntyy kumulatiivisesti ja opintojen jälkeen yrittäjyys nähdään realistisena vaihtoehtona. Strategian mukaan Pohjois-Pohjanmaa on nuorten maakunta, jossa nuoret ovat rohkeita osajia, jotka haluavat tehdä Pohjois-Pohjanmaasta maailman parhaan paikan elää, tehdä töitä ja yrittää. Visiossa Pohjois-Pohjanmaan nuoret tekevät tulevaisuuden rakentamalla alueelle kestävää tulevaisuutta hyödyntäen myös kansainvälisiä mahdollisuuksia. Maakunnallisen yrittäjyysstrategian tavoitteena on tarkentaa ja täydentää valtakunnallisissa opetussuunnitelmissa olevia yrittäjyyskasvatuksen tavoitteita sekä rohkaista toteuttamaan maakuntasuunnitelman 2040 tavoitteita. (Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategia ja toimintaohjelma 2016–2020, 2-5.)

Strategia on laadittu osallistavana prosessina vuosina 2015–2016. Aineiston keruu strategiaa varten toteutettiin alueellisissa seututiimeissä, joissa oli kaikkien kouluasteiden edustajien lisäksi yrittäjyyskasvatuksen yhteistyökumppaneita. Strategisiin tavoitteisiin ohjaavat toimenpiteet on jaettu yrittäjyys- ja työelämätaitojen sekä oppimisympäristöjen ja -menetelmien kehittämisen osalta kouluastekohtaisesti. Lisäksi toimintaohjelmassa käsitellään yrittävän kulttuurin rakentamista sekä esitetään yrittäjyyskasvatuksen toimijoiden vastuut ja tehtävät. Tavoitteena on, että maakunnan oppilaitokset integroivat strategian sisällön omiin opetussuunnitelmiinsa ja päättävät käytännön toteutuksista. Ammatillisen toisen asteen tavoitteita ja toimenpiteitä käsitellään tarkemmin ammatillinen toinen aste Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategiassa ja toimintaohjelmassa 2016–2020 –luvussa. (Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategia ja toimintaohjelma 2016–2020.)

Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategia ja toimintaohjelma 2016–2020 on laadittu ESR rahoitteisessa Yrittäjyyskasvatuksen kehittäminen Pohjois-Pohjanmaalla –hankkeessa. Yrittäjyyskasvatuksen strategia ja toimintaohjelma 2016–2020 julkaistiin yrittäjyyskasvatuksen teemapäivänä 22.2.2016. Yrittäjyyskasvatuksen strategian ja toimintaohjelman toteutumista seurataan vuosittain Pohjois-Pohjanmaan liiton Koulutuksen ja tutkimuksen yhteistyöryhmässä. (Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategia ja toimintaohjelma 2016–2020.)

3 AMMATILLINEN TOINEN ASTE JA YRITTÄJYYSKASVATUS

Tässä luvussa tarkastellaan ammatillista toista astetta ja siinä toteutettavaa yrittäjyyskasvatusta ja tavoiteltavaa yrittäjyysosaamista. Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategiasta ja toimintaohjelmasta 2016–2020 syvennyttään toisen asteen ammatilliselle koulutukselle asetettuihin tavoitteisiin ja toimenpiteisiin. Lisäksi esitellään ammatillisen toisen asteen reformin tavoitteet.

3.1 Ammatillisen toisen asteen aseointi ja tehtävät

Suomen koulutusjärjestelmässä ammatillisella toisen asteen koulutuksella tarkoitetaan perusopetuksen jälkeistä koulutusta. Ammatillisen koulutuksen lisäksi toisen asteen koulutusta on lukiokoulutus. Ammatillinen koulutus on tarkoitettu toisen asteen tutkintoa vaille oleville nuorille ja aikuisille. Ammatillisen perustutkinnon voi suorittaa joko tutkintoon johtavana ammatillisena peruskoulutuksena tai näyttötutkintona. Ammatillisessa lisäkoulutuksessa voi suorittaa näyttötutkintoina ammatti- ja erikoisammattitutkintoja. Ammatillista koulutusta järjestetään sekä oppilaitoksissa että oppisopimuskoulutuksena. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017b.)

Ammatillisen koulutuksen tarkoituksena on kohottaa väestön ammatillista osaamista, kehittää työelämää ja vastata sen osaamistarpeisiin. Lisäksi ammatillinen koulutus edistää työllisyyttä ja yrittäjyyttä sekä tukee elinikäistä oppimista. Ammatillisia perustutkintoja voi suorittaa kahdeksalla koulutusalueella: humanistinen ja kasvatusala, kulttuuriala, yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala, luonnontieteiden ala, tekniikan ja liikenteen ala, luonnonvara- ja ympäristöala, sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala sekä matkailu-, ravitsemis- ja talousala. (Laki ammatillisesta koulutuksesta 21.8.1998/630, § 2; Opetushallitus 2017a.)

3.2 Ammatillisen koulutuksen reformi

Ammatillisen koulutuksen uudistaminen eli reformi on yksi Sipilän hallituksen 29.5.2015 kärkihankkeista. Reformi kohdistuu ammatillisen koulutuksen rahoitukseen, ohjaukseen, toimintaprosesseihin, tutkintojärjestelmään ja järjestäjäjärakenteeseen. Sääntelyä ja päällekkäisyyksiä puretaan yhdistämällä ammatillisen peruskoulutuksen ja ammatillisen aikuiskoulutuksen lainsäädäntö yhdeksi uudeksi laiksi,

jossa lähtökohtina ovat osaamisperusteisuus, yksilölliset opintopolut ja asiakaslähtöisyys tutkinnon suorittamisessa. Työpaikoilla tapahtuvaa oppimista lisätään ja yksilöllisiä opintopolkuja vahvistetaan. Ammatillista koulutuksen uudistamista pidetään välttämättömänä työelämässä tarvittavan uuden osaamisen ja ammattitaidon sekä vähenevien taloudellisten resurssien vuoksi. Opiskelijoille tulee tarjota entistä joustavampia, monipuolisempia ja tehokkaampia osaamisen hankkimisen tapoja. Aiemmin ja eri tavoin hankittu osaaminen tulee tunnustaa tehokkaammin ja koulutuksessa tulee keskittyä yksilöltä puuttuvan osaamisen hankkimiseen. Reformissa tavoitellaan ammatillisessa koulutuksessa painopisteen siirtämistä koulutuksen sisällöstä tai kestosta osaamisen laadun varmistamiseen. Ammatillisen koulutuksen roolia tulee vahvistaa työ- ja elinkeinoelämän kehittämisessä ja innovaatiotoiminnan tukemisessa. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016; Valtioneuvoston kanslia 2015.)

Elinkeinoelämän keskusliitto on Yrittäjyyslinjauksissa 2015–2020 todennut, että Suomessa tulee purkaa ammatillisen osaamisen kapea-alaisuus siirtymällä yksilöllisiin ja joustaviin koulutuspolkuihin. Yrittäjyys-, myynti- ja hankintaosaaminen tulee tuoda kaikkien ammattiin opiskelevien ulottuville ja tutkintoon johtavassa ammatillisessa koulutuksessa tulee siirtyä osaamisperusteisuuteen. Elinkeinoelämän keskusliitto korostaa Yrittäjyyslinjauksissaan, että oppilaitosten rahoitus tulee jatkossa kytkeä enemmän suorituksiin, vaikuttavuuteen ja työllistymiseen. Ratkaisuna esitetään muun muassa, että yritysten edustajat otetaan mukaan oppilaitosten hallintoon, jolloin heillä on aidot mahdollisuudet vaikuttaa koulutuksen sisältöön niin, että se vastaa aitoa työelämän työvoimatarvetta. (Elinkeinoelämän keskusliitto 2014.)

3.3 Yrittäjyyskasvatus ja yrittäjyysosaaminen ammatillisella toisella asteella

Ammatillisten perustutkintojen perusteisiin on sisällytetty 1990-luvulta lähtien yrittäjyysopinnoja, joilla lisätään tutkinnon suorittaneiden omaa yritystoimintaa ja kannustetaan yrittäjämäiseen toimintaan toisen palveluksessa. Vuonna 2010 uudistetuissa tutkinnon perusteissa yrittäjyyttä sisällytettiin kaikkiin ammatillisiin perustutkintoihin 5 opintoviikon verran. Voimassa olevien, vuonna 2016 uudistettujen ammatillisten perustutkintojen perusteiden mukainen perustutkinnon laajuus on 180 osaamispistettä (osp). Yrittäjyyttä tukevia opintoja on perustutkinnon perusteissa sisällytetty yhteisten tutkinnon osien kaikille pakolliseen Yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittava osaaminen -tutkinnon osaan; Yrittäjyys ja yritystoiminta (1 osp) sekä Työelämätaidot (1 osp). Yrittäjyysosaaminen sisältyy ammatillisiin tutkinnon osiin valinnaisina tutkinnon osina: Yritystoiminnan suunnittelu (15 osp) sekä Yrityksessä toimiminen (15 osp). Lisäksi yrittäjyyttä sisältyy joihinkin ammatillisiin tutkinnon osiin määriteltynä osaamisena kuten

Osaamisen tuotteistamismahdollisuudet tai Yrittäjänä toimimisen mahdollisuuksien arviointi. Yksilöllisen opintopolun mukaisesti yrittäjyyttä tukevia opintoja ammatillisessa perustutkinnossa voi olla jopa 1/3 osan perustutkinnon laajuudesta. (Opetushallitus 2010; Opetushallitus 2016.)

Yrittäjyys on yksi perustutkinnon perusteissa määritellyistä yhdestätoista elinikäisen oppimisen avaintaidoista. Elinikäisen oppimisen avaintaidoilla tarkoitetaan oppimisessa, tulevaisuuden ja uusien tilanteiden haltuunotossa sekä työelämän muuttuvissa olosuhteissa edellytettäviä valmiuksia. Elinikäisen oppimisen avaintaitoja tarvitaan, jotta tutkinnon suorittajat pystyvät seuraamaan yhteiskunnassa ja työelämässä tapahtuvia muutoksia ja toimimaan muuttuvissa oloissa. Sisällytettynä tutkinnon perusteisiin ne lisäävät kaikilla aloilla ammattisivistystä ja kansalaisvalmiuksia. (Opetushallitus 2017b.)

Näyttötutkinto on erityisesti aikuisille suunniteltu joustava tutkinnon suorittamistapa. Näyttötutkinnoissa ammattitaito osoitetaan työelämässä riippumatta siitä, onko osaaminen kertynyt työkokemuksen, opintojen tai muun toiminnan kautta. Ennen osaamisen osoittamista tutkinnon suorittaja voi osallistua valmistavaan koulutukseen, jonka sisällöstä päättää koulutuksen järjestäjä. Yrittäjyyden osaaminen voidaan osoittaa Yrittäjän ammattitutkinnossa. Uusina tutkintoina voimaan tulevat 1.1.2019 alkaen Liiketoiminnan ammatti- ja erikoisammattitutkinto. (Opetushallitus 2017c; Opetushallitus 2017d.)

3.4 Yrittäjyyttä tukevia oppimisympäristöjä ja toimintamalleja ammatillisella toisella asteella

Taina Järven (2013) väitöstutkimuksen Yrittäjyyden oppiminen ammatillisella toisella asteella - tulosten mukaan yrittäjyyden oppimisympäristöä tulee kehittää oppilaitoksien ulkopuolelle. Tällaiset yrittäjyyden oppimisympäristöt antavat mahdollisuuden opiskelijoille arvioida itseään ja mahdollista yritysideaansa esimerkiksi muiden alan yrittäjien tai tulevien asiakkaidensa kanssa. Sellaisten oppimisympäristön kehittäminen, joissa voidaan tutustua yritystoimintaan kaikissa sen muodoissa, tukee mahdollista tulevaa yrittäjyyttä. Eri alojen opiskelijoille tulisi luoda ja antaa mahdollisuus yritystoimintaan, joka olisi heidän omaansa. Tämä tukee opiskelijoiden mielenkiintoa yrittäjyyttä kohtaan samalla, kun opiskelijat saavat yrittäjyyttä tukevaa osaamista. (Järvi 2013, 119.)

Toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa yrittäjyyskasvatusta tukevia oppimisympäristöjä ovat oppilaitoksien omat harjoitusyritykset ja työpaikalla tapahtuvan oppimisen kautta yritykset ja organisaatiot.

Myös kummiyritykset, yhteisöt ja järjestöt, osuuskunnat sekä toisen asteen yrittäjyyskasvatukseen kehitetyt toimintamallit kuten NY24h-leirit ja YES-toiminta toimivat yrittäjyyden oppimisympäristöinä. (Yrittäjyyskasvatuksen työkirja 2017.)

Nuori Yrittäjyys ry (NY) on voittoa tavoittelematon yhdistys, joka tukee yrittäjyyskasvatusta, auttamalla nuoria tekemällä oppien tunnistamaan ja hyödyntämään omat kykynsä. Nuori Yrittäjyys tarjoaa työvälineitä ja materiaaleja työelämätaitojen, yritteliäisyyden ja taloudenhallinnan opetukseen. Ammatillisella toisella asteella yrittäjyyskasvatusta voidaan toteuttaa ilmiöpohjaiseen oppimiseen perustuvilla NY 24h-leireillä, jonka aikana nuoret perustavat oman ideansa pohjalta kuvitteellisen yrityksen. Yritykselle luodaan liikeidea, jota kehitetään eteenpäin yhteistoiminnallisesti oppien ja ideoiden. NY 24h-leirin tavoitteena on saada osallistujat asettamaan tavoitteita ja ottamaan vastuuta sekä omasta että ryhmänsä toiminnasta, kehittää osallistujien vuorovaikutus- ja neuvottelutaitoja sekä ongelmanratkaisukykyjä. (Nuori Yrittäjyys 2017a.)

NY Vuosi yrittäjänä -ohjelma suoritetaan osana oppilaitoksen opetusta. Siinä perustetaan lukuvuoden ajaksi oikealla rahalla toimiva miniyritys (NY-yritys). Lukuvuoden aikana käydään läpi yrityksen kaikki vaiheet perustamisesta yritystoiminnan päättämiseen. (Nuori Yrittäjyys 2017b.)

Osuuskuntien suosio oppilaitosten konkreettisena yrittäjyyden oppimisympäristönä on lisääntynyt. Osuuskunta tarjoaa verkostomaisen liiketoimintamallin, jonka keskiössä ovat jäsenten yritykselleen asettamat tavoitteet ja toimet niiden saavuttamiseksi. (Osuustoimintakeskus 2014.)

Kummiyritystoiminnassa tavoitteena on, että yrittäjä tai työelämän edustaja toimii oppilaitosten kanssa yhteistyössä antamalla opiskelijoille vinkkejä työelämään tai tuoden oman alansa asiantuntemusta oppitunnille. Kummiyrittäjä voi esimerkiksi kutsua nuoria yritysvierailulle. Toiminnan tavoitteena on tehdä oppimisesta työelämälähtoisempää. (Yrittäjyyskasvatuksen työkirja 2017,44.)

Oppilaitoksien opetushenkilöstön yrittäjyysosaamisen vahvistamista varten on käytössä runsaasti aineistoa. Suomen Yrittäjät tarjoaa materiaalia koulujen yritys yhteistyöhön ja järjestää opettajien täydennyskoulutuksia, joilla vahvistetaan opettajien yrittäjyys- ja liiketoimintaosaamista sekä yrittäjyysopetusta. Yrittäjyyskasvatuksen virtuaalinen oppimisympäristö YVI on opettajille ja opettajankouluttajille tarkoitettu sivusto, joka tarjoaa tietoa, materiaaleja ja työvälineitä yrittäjyyskasvatukseen sekä vahvistaa verkostoyhteistyötä ja yrittäjyyskasvatukseen liittyviä pedagogisia valmiuksia. YES-verkosto on yrittäjyys-

kasvatuksen asiantuntijaverkosto, jonka tavoitteena on edistää yrittäjyyskasvatuksen toteutumista. Verkosto kouluttaa opettajia, kehittää koulutusta ja rakentaa koulu-yritysyhteistyötä tarjoamalla materiaaleja opetukseen sekä yrittäjyyskasvatuksen kehittämiseen ja arviointiin. (Suomen Yrittäjät 2017; YVIstä energiaa yrittäjyyskasvatukseen 2017; YES-verkosto 2017.)

Yrittäjyyskasvatuksen mittaristolla voidaan seurata yrittäjyyskasvatuksen osaamisen kehittymistä organisaatiossa. Yrittäjyyskasvatuksen mittaristo on itsearviointityökalu perus- ja toisen asteen opettajille, rehtoreille ja opettajaksi opiskeleville. Mittariston avulla voi arvioida sekä kehittää omaa ja oppilaitoksen yrittäjyyskasvatusta. (Lappeenrannan Yliopisto 2017.)

3.5 Ammatillinen toinen aste Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategiassa ja toimintaohjelmassa 2016–2020

Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen ja toimintaohjelman 2016–2020 strategisina tavoitteina ovat oppijoiden yrittäjyys ja työelämätaitojen vahvistaminen, yrittävän kulttuurin rakentaminen sekä yrittäjyyden oppimisympäristöjen ja -menetelmien kehittäminen ja hyödyntäminen. Yrittäjyys- ja työelämätaidoissa korostuu tavoitteellinen tietojen, taitojen ja asenteiden kehittäminen kaikilla koulutusasteilla. Tulevaisuuden yrittäjyys- ja työelämätaidoina nähdään luova ja soveltava ajattelu, osaamisen kehittäminen ja elämänhallintataidot. Työelämässä toimiminen ja innovatiiviset yrittäjyyden oppimisympäristöt ovat osa oppimisympäristöjen kehittämistä ja hyödyntämistä ja edistävät yrittäjyys- ja työelämätaitojen kehittymistä. Osallistavilla ja toiminnallisilla menetelmillä kannustetaan kokeilemaan, hankkimaan kokemuksia ja tekemään yhdessä. Strategisissa tavoitteissa korostuu myös yrittävän kulttuurin rakentaminen muuttuvan maailman haasteet huomioiden. Tavoitteena on, että yrittävän kulttuurin mukaisesti jokaista yhteisön jäsentä kannustetaan kehittämään vahvuuksiaan, hankkimaan osaamista, kokeilemaan uusia oppimismenetelmiä ja – ympäristöjä ja että yhteistyötä tehdään yli oppiaine- ja ammattirajojen. Yrittävässä kulttuurissa hyvällä johtajuudella mahdollistetaan vertaisoppiminen ja johtajuus tukee yrittävää kulttuuria. Tavoitteena yrittävän kulttuurin rakentamisessa on, että Pohjois-Pohjanmaan toimintaympäristö on kokeiluihin, yhteistyöhön ja yrittäjyyteen sekä uuden liiketoiminnan luomiseen kannustava ja yrittäjyyskasvatus näkyy paitsi käytännön työssä myös mm. koulutusorganisaatioiden strategioissa, opetussuunnitelmissa ja vuosisuunnitteluissa. (Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategia ja toimintaohjelma 2016–2020, 5-12.)

Ammatilliselle toiselle asteelle toimintaohjelmassa on asetettu tavoitteeksi, että yrittäjyyskasvatus näkyy paitsi oppimisympäristöissä myös työpaikoilla tapahtuvassa oppimisessa ja niiden oppimisympäristöissä. Tutkinnon suorittajia kannustetaan hankkimaan osaamista yrittäjyyteen ja toimimaan yrittäjämäisesti. Koulutusorganisaatioiden henkilöstön tulee kehittää työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan tavoitteellisesti ja tehdä yhteistyötä yritysten kanssa oppijoiden työllistymismahdollisuuksien parantamiseksi. Opiskelijoiden ja työelämän välistä yhteistyötä voivat tukea yrityspalveluja tarjoavat organisaatiot mm. työpaikoilla tapahtuvan oppimisen, opinnäytetöiden ja projektitoimeksiantojen löytämiseksi. Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategiassa ja toimintaohjelmassa 2016–2020 todetaan, että yrittävässä kulttuurissa kotipaikkakunta on vaihtoehto opintojen aikaisessa työelämäyhteistyössä, työllistymispaikkakuntana opintojen jälkeen ja yrittäjyys on uravaihtoehto valmistumisen jälkeen. (Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategia ja toimintaohjelma 2016–2020, 12, 24.)

Yrittäjyyskasvatus toteutuu ammatillisella toisella asteella opetusmenetelmissä, työpaikoilla tapahtuvassa oppimisessa ja oppimisympäristöissä. Tavoitteena on, että opiskelijat oppivat suunnitelmallisesti tuntemaan ja kehittämään ammatillisia vahvuuksiaan sekä yrittäjyys- ja työelämäosaamistaan. Yrittäjyysopintoja tarjotaan opiskelijoille koulutusalaan riippumatta. Työtapoja ja materiaaleja, jotka lisäävät talousymmärrystä, asiakaslähtöisyyttä ja liiketoimintaosaamista, vahvistetaan. Opiskelijoille tarjotaan mahdollisuuksia hankkia yrittäjyysosaamista harjoitusyritys- tai osuuskuntatoiminnan kautta. Opiskelijoita tuetaan työelämäyhteyksien rakentamisessa opintojen aikana muun muassa siten, että jokainen opiskelija suorittaa työssäoppimisensa oppilaitoksen ulkopuolisessa organisaatiossa. Alais- ja esimiestaitoja, joita työelämässä tarvitaan, kehitetään aidoissa työelämän tehtävissä ja projektityöskentelyn avulla. Lisäksi tavoitteina on, että opiskelijat oppivat arvioimaan omaa ja tiimin toimintaa sekä tarkastelemaan työnsä eri vaiheita. Kansainvälisyyskasvatuksella vahvistetaan opiskelijoiden kykyä toimia kansainvälisissä toimintaympäristöissä. (Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategia ja toimintaohjelma 2016–2020, 24.)

Oppimisympäristöjä ja -menetelmiä kehitetään oppilaitoksissa tavoitteellisesti yritys- ja työelämäkumppanuuksien avulla. Opiskelijat otetaan mukaan suunnitteluun ja heidän kokemuksiaan ja näkemyksiään yhteistyön toteutuksessa hyödynnetään. Jotta toiminnallinen työelämälähtöinen oppiminen toteutuu, opetushenkilöstön yrittäjyyskasvatuksen pedagogista osaamista tulee kehittää. Monialaisissa oppimisympäristöissä kuten harjoitusyrityksissä ja osuuskunnissa toimiminen, projektityöskentely tai kesäyrittäjyys kehittää yrittäjyystaitoja. Alojen välistä yhteistyötä tiivistämällä ja yrittäjyyden oppimispolkuja selkeyttämällä koulutusorganisaatiossa edistetään yrittäjyysosaamista. Alasta riippumatta hankittu yrit-

täijyyden osaaminen tunnistetaan ja tunnustetaan osaksi tutkintoa. Teemapäivien ja -viikkojen avulla toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa tuodaan esille kokemuksia ja tietoa yrittäjyydestä uravaihtoehtona. Tavoitteena on, että yrittäjyys näyttäytyy potentiaalisena uravaihtoehtona. (Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategia ja toimintaohjelma 2016–2020, 25.)

4 EMPIIRISEN TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tässä luvussa kuvataan tutkimusasetelma ja esitetään tutkimuskysymykset, rajaukset ja tutkimusmenetelmä. Luvussa kerrotaan lisäksi tutkimuksen tilaajasta ja kohdejoukosta, arvioidaan tutkimuksen luotettavuutta ja kuvataan tutkimusaineisto.

4.1 Tutkimuksen tilaaja

Tutkimuksen toimeksiantaja on Oulun Yliopiston Kerttu Saalasti Instituutti (KSI, entinen Oulun Eteläisen instituutti, OEI). Kerttu Saalasti Instituutti on tutkimusinstituutti, jonka tavoitteena on mikro- ja pk-yritysten kehittäminen tutkimuksen ja kokeilutoiminnan avulla. Instituutti osallistuu muun muassa yritysten kehittämiseen alueen seutukunnissa erilaisten hankkeiden kautta yhteistyössä koulutus- ja kehittämisorganisaatioiden sekä kuntien, seutukuntien ja yritysten kanssa. (Kerttu Saalasti Instituutti 2017.)

Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategia ja toimintaohjelma 2016–2020 on laadittu Kerttu Saalasti Instituutin Yrittäjyyskasvatuksen kehittäminen Pohjois-Pohjanmaalla –hankkeessa. Hanke on ESR rahoitteinen ja toteutuu 1.1.2015–31.12.2017. Tässä tutkimuksessa saatua tietoa hyödynnetään osana hankkeen vaikuttavuuden arviointia. (Yrittäjyyskasvatuksen kehittäminen Pohjois-Pohjanmaalla-hanke.)

4.2 Tutkimusasetelma ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen avulla pyritään evaluoimaan kokonaisuutta siitä, mikä merkitys Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategialla on toisen asteen ammatillisen koulutuksen yrittäjyyskasvatuksen kehittämisessä ja miten toimintaohjelma 2016–2020 on otettu osaksi koulutuksen järjestäjien toimintaa. Tanskasen ja Tanskasen (2003) mukaan evaluaatio-tutkimuksen avulla pyritään arvioimaan erilaisten toimenpiteiden vaikutuksia ja tuloksia, jotta jatkossa voidaan tehdä mahdollisesti parempia päätöksiä tai käyttää tehokkaampia menetelmiä.

Tutkimuksen pääkysymyksenä on:

- Mikä merkitys Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategialla on toisen asteen ammatillisen koulutuksen järjestäjille Pohjois-Pohjanmaalla ja miten toimintaohjelma 2016–2020 on otettu osaksi koulutuksen järjestäjien toimintaa?

Keskeisiä alakysymyksiä ovat:

- Miten Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategiasta ja toimintaohjelmasta 2016–2020 on tiedotettu ja miten se on koulutusorganisaatioissa käsitelty?
- Miten Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategia ja toimintaohjelma 2016–2020 on implementoitu?
- Mikä on toimintaohjelmassa 2016–2020 esitettyjen yrittäjyys- ja työelämätaitojen tavoitteiden merkitys ja miten ne toteutuvat käytännössä ammatillisella toisella asteella
- Mikä on toimintaohjelmassa 2016–2020 esitettyjen oppimisympäristöjen ja -menetelmien kehittämisen merkitys ja miten ne toteutuvat käytännössä ammatillisella toisella asteella?
- Miten toimintaohjelmassa 2016–2020 esitetty yrittävän kulttuurin kehittäminen toteutuu käytännössä?

Tutkimuksen rajausta toisen asteen ammatilliseen koulutukseen puoltaa meneillään oleva koulutuksen reformi. Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategian ja toimintaohjelman 2016–2020 käyttöönotto ja toimeenpano tukevat ammatillisen toisen asteen reformin tavoitteiden toteutumista ja tutkinon suorittajien mahdollisuutta yksilölliseen, yrittäjyysosaamista vahvistavan opintopolun rakentamiseen.

Tutkimuksen aineisto muodostuu Koulutuskeskus Brahen, Jokilaaksojen koulutuskuntayhtymän, Oulun seudun koulutuskuntayhtymän, Oulun ammattiopiston sekä Raahen Porvari- ja Kauppakoulun edustajille tehtävästä kvantitatiivisesta kyselystä.

4.3 Kyselylomakkeen rakenne sekä muuttujien ja mittareiden laadinta

Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategian ja toimintaohjelman 2016–2020 merkityksellisyyteen ja käyttöönottoon liittyvän kyselytutkimuksen kysymykset laadittiin yhteistyössä toimeksiantajan edustajan kanssa. Kyselyyn valittiin teemat, joissa selvitettiin vastaajien taustatietoja, yrittäjyyskasvatuksen strategian ja toimintaohjelman 2016–2020 tiedottamiseen, hyödyntämiseen ja toimeenpanoon

liittyviä käytänteitä, yrittäjyyskasvatuksen strategiassa ja toimintaohjelmassa toisen asteen ammatilliselle koulutukselle määriteltyjen toimenpiteiden merkityksellisyyttä ja toteutumista sekä yrittävän kulttuurin rakentamista. Kysely sisälsi suljettuja osioita kuten strukturoituja monivalintakysymyksiä. Kyselyn avoimiin osioihin eli tekstikenttiin vastaajilla oli mahdollisuus kirjoittaa perusteluja ja näkemyksiään. Kysely toteutettiin sähköisesti Webropol- työkalun avulla. Tutkimuskysymyksiä ja kyselylomakkeen väliset yhteydet on kuvattu taulukossa 1. Kyselylomake on liitteenä 1.

TAULUKKO 1. Tutkimuskysymysten ja kyselyn väliset yhteydet

Tutkimuksen pääkysymys: Mikä merkitys Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategialla on toisen asteen ammatillisen koulutuksen järjestäjille Pohjois-Pohjanmaalla ja miten toimintaohjelma 2016–2020 on otettu osaksi koulutuksen järjestäjien toimintaa?	
Tarkentavat kysymysteemat:	Kyselyn kysymykset
Tausta- ja lisätiedot	1,2,3,13
Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategiasta ja toimintaohjelmasta 2016–2020 tiedottaminen ja käsittely	7,8
Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategian ja toimintaohjelman 2016–2020 implementointi ja merkityksellisyys	4,5,6,9,12
Toimintaohjelmassa 2016–2020 esitettyjen yrittäjyys- ja työelämätaitojen tavoitteiden merkityksellisyys ja toteutuminen käytännössä	10
Toimintaohjelmassa 2016–2020 esitettyjen oppimisympäristöjen ja -menetelmien kehittämisen merkityksellisyys ja toteutuminen käytännössä	10
Toimintaohjelmassa 2016–2020 esitetyn yrittävän kulttuurin kehittämisen toteutuminen käytännössä	11

Taustatiedoissa vastaajia pyydettiin valitsemaan taustaorganisaatio vastausvaihtoehdoista sekä parhaiten omaa tehtävää vastaava toimenkuva. Lisäksi kysyttiin, onko vastaaja osallistunut seututiimityöskentelyyn, jolloin voidaan analysoida, onko seututiimityöskentelyyn osallistumisella ollut merkitystä strategiaan sitoutumiseen ja implementointiin.

Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategian ja toimintaohjelman 2016–2020 tiedottamiseen ja käsittelyyn liittyen kartoitettiin toimenpiteitä, jotta saadaan näkemys siitä, kuinka laaditun strategian viestintä organisaatioiden sisällä on toteutettu ja minkälaisiin toimenpiteisiin strategian käyttöönotossa on päätetty ryhtyä. Tiedottamisen osalta kerättiin tietoa siitä, mitkä ovat olleet organisaation käyttämät tiedotusmenetelmät. Strategian implementointia kartoitettiin kysymällä, missä organisaation pedagogista toimintaa ohjaavassa (työ)ryhmässä Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategia ja toimintaohjelma 2016–2020 on käsitelty ja mitä päätöksiä käsittelyn yhteydessä on tehty. Vastaajia pyydettiin valitsemaan oman organisaation toimintaa parhaiten kuvaava väittämä. (TAULUKKO 2.)

TAULUKKO 2. Strategian ja toimintaohjelman tiedottamiseen ja toimeenpanoon liittyvät väittämät

Väittämät:

Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategia ja toimintaohjelma 2016–2020

- päätettiin ottaa osaksi opetus- ja toteuttamissuunnitelmia ja viedä se osaksi käytännön toimintaa
- päätettiin ottaa joitakin osin huomioon opetus- ja toteuttamissuunnitelmissa, toimintaohjelman täytäntöönpano on kuitenkin satunnaista
- käsiteltiin, mutta toimeenpanon edistämiseksi ei kuitenkaan ole suunniteltu toimenpiteitä

Jotta saataisiin selville, miten kohdejoukon organisaatiot ovat ottaneet Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategian ja toimintaohjelman 2016–2020 osaksi strategista johtamista sekä miten koulutuksen järjestäjän johto on hyödyntänyt yrittäjyyskasvatuksen strategiaa ja toimintaohjelmaa ammatillisen koulutuksen yrittäjyysosaamisen kehittämisessä, vastaajia pyydettiin arvioimaan taulukossa 3 esitettyjä väittämiä oman organisaationsa näkökulmasta.

TAULUKKO 3. Strategian ja toimintaohjelman käyttöönottoon liittyvät väittämät

Väittämät:

- P-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategia ja toimintaohjelma 2016–2020 on osa organisaationi strategista johtamista.
- Laadittu yrittäjyyskasvatuksen strategia ja toimintaohjelma 2016–2020 on vaikuttanut organisaationi johdon tekemiin linjauksiin ammatillisen koulutuksen yrittäjyysosaamisen kehittämisessä
- Yrittäjyyskasvatuksen strategiaa ja toimintaohjelmaa 2016–2020 on hyödynnetty tutkintojen toimeenpanon pedagogisessa suunnittelussa (opetus- ja toteuttamissuunnitelmat, oppimisympäristöt)
- Yrittäjyyskasvatuksen strategiassa ja toimintaohjelmassa 2016–2020 esitetyt tavoitteet on viety osaksi käytännön toimintaa
- Olen hyödyntänyt yrittäjyyskasvatuksen strategiaa ja toimintaohjelmaa omassa toiminnassani

Jokaista väittämään vastaajat arvioivat asteikolla: EOS = en osaa sanoa, 0 = ei lainkaan, 1 = erittäin vähän, 2 = vähän, 3 = jonkin verran, 4 = paljon, 5 = erittäin paljon.

Avoimeen tekstikenttään vastaajia pyydettiin arvioimaan, mitkä tekijät ovat edistäneet yrittäjyyskasvatuksen strategian ja toimintaohjelman 2016–2020 hyödyntämistä organisaatiossa. Mikäli vastaajan organisaatiossa ei ole hyödynnetty juurikaan yrittäjyyskasvatuksen strategiaa ja toimintaohjelmaa 2016–2020, vastaajia pyydettiin avoimeen tekstikenttään arvioimaan, mitkä ovat olleet esteitä hyödyntämiselle.

Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategiassa ja toimintaohjelmassa 2016–2020 on määritelty toisen asteen ammatilliselle koulutukselle yrittäjyys- ja työelämätaitoja sekä oppimisympäristöjä ja –menetelmiä vahvistavat toimenpiteet (TAULUKKO 4). Vastaajia pyydettiin arvottamaan asteikolla 0-5 toimenpiteiden merkityksellisyyttä ja toteutumista, jotta saadaan näkyväksi toimenpiteiden merkityksen ja käytännön toteutumisen välinen erotus eli kuilu. Vastaajat arvioivat tavoitteiden merkityksellisyyttä asteikolla 0 = en osaa sanoa, 1 = ei lainkaan tärkeä, 2 = vähemmän tärkeä, 3 = kohtalaisen tärkeä, 4 = tärkeä, 5 = erittäin tärkeä. Lisäksi vastaajat arvioivat kuinka vastaajan organisaatiossa toteutuvat käy-

tännössä esitetyt tavoitteet ammatillisen toisen asteen tutkinnon suorittajien yrittäjyys- ja työelämätaitojen sekä organisaation oppimisympäristöjen ja –menetelmien kehittämiseksi asteikolla 0 = en osaa sanoa, 1 = ei lainkaan, 2 = huonosti, 3 = kohtalaisesti, 4 = hyvin, 5 = erittäin hyvin.

TAULUKKO 4. Strategiassa ja toimintaohjelmassa yrittäjyyskasvatukselle määritellyt tavoitteet

Ammatillisella toisella asteella:

- 1.kannustetaan tutkinnon suorittajia hankkimaan yrittäjydessä tarvittavaa osaamista
- 2.kannustetaan tutkinnon suorittajaa toimimaan yrittäjämäisesti
- 3.tutkinnon suorittajat oppivat kehittämään ammatillisia vahvuuksiaan sekä yrittäjyys- ja työelämäosaamistaan suunnitelmallisesti
- 4.tutkinnon suorittajien kykyä toimia kansainvälisessä työympäristössä vahvistetaan kv-kasvatuksella.
- 5.työelämässä vaadittavia alais- ja esimiestaitoja kehitetään aidoissa työelämän tehtävissä ja/tai projektityöskentelyn avulla.
- 6.tutkinnon suorittajia tuetaan työelämäyhteyksien rakentamisessa opintojen aikana
- 7.jokainen tutkinnon suorittaja hankkii osaamista työssäoppien oppilaitoksen ulkopuolisessa organisaatiossa
- 8.tutkinnon suorittajille on tarjolla aidosti vaihtoehtoinen yrittäjyyspainotteinen opintopolku
- 9.opinnoissa on yrittäjyysosaamista (esim. asiakaslähtöisyyttä ja liiketoimintaosaamista) kehittäviä sisältöjä, työtapoja ja materiaaleja
- 10.yritys- ja työelämäkumppanuuksia kehitetään tavoitteellisesti (yritysvierailut, kummiyritykset, työssäoppimispaikat jne.)
- 11.tutkinnon suorittajien kokemuksia ja näkemyksiä hyödynnetään yritys- ja työelämäyhteistyön toteutuksessa.
- 12.työelämän/yrittäjien asiantuntijuutta ja näkemyksiä hyödynnetään yrittäjyyskasvatuksen toteutuksessa
- 13.opetushenkilöstön yrittäjyyskasvatuksen pedagogista osaamista kehitetään suunnitelmallisesti
- 14.yrittäjyyden osaaminen tunnistetaan ja tunnustetaan osaksi tutkintoa alasta riippumatta.
- 15.kokemuksia ja tietoa yrittäjyydestä uravaihtoehtona tuodaan esille (teemapäivät/- viikot, yritysesittelyt).
- 16.tutkinnon suorittajien osaamista kehitetään siten, että yrittäjyys on potentiaalinen uravaihtoehto.
17. oppimisympäristöjä kehitetään suunnitelmallisesti siten, että tutkinnon suorittaja voi hankkia yrittäjyysosaamista (esim. harjoitusyritys tai osuuskuntatoiminnan kautta).

Yrittävän kulttuurin rakentaminen Pohjois-Pohjanmaalle on yksi laaditun strategian tavoitteista. Avoi-
meen tekstikenttään vastaajilla oli mahdollisuus kuvata, millaisilla keinoilla yrittävää kulttuuria lisätään
vastaajien työyhteisössä. Millaiset jo olemassa olevat yrittävää kulttuuria edistävät toiminnot halutaan
säilyttää sekä mitä asioita halutaan muuttaa ja mihin suuntaan kehittyä?

Lopuksi vastaajat arvioivat Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategian ja toimintaohjelman
2016–2020 merkitystä yrittäjyysosaamisen kehittämisen työvälineenä ammatillisella toisella asteella as-
teikolla 0 = merkityksetön, 1 = erittäin vähäinen merkitys, 2 = vähäinen merkitys, 3 = jonkin verran
merkityksellinen, 4 = tärkeä, 5 = erittäin tärkeä. Vastaajilla oli lisäksi mahdollisuus kirjoittaa komment-
teja ja ajatuksia yrittäjyyskasvatuksen strategiaan ja toimintaohjelmaan 2016–2020 liittyen sekä antaa
palautetta kyselystä.

4.4 Tutkimuksen kohdejoukko sekä aineiston keruu ja analysointi

Tutkimuksen kohderyhmänä olivat Jokilaaksojen koulutuskuntayhtymän, Koulutuskeskus Brahen, Ou-
lun seudun koulutuskuntayhtymä Oulun seudun ammattiopiston sekä Raahen Porvari- ja Kauppakoulun
edustajat. Kysely kohdennettiin em. koulutuksen järjestäjien johdolle/yksikön johdolle, rehtoreille ja/tai
pedagogisesta toiminnasta vastaaville henkilöille, lähiesimiehille ja muille avainhenkilöille, jotka ovat
osana yrittäjyyskasvatuksen toimeenpanoa. Lisäksi kysely lähetettiin kaikille seututiimityössä mukana
olleille em. koulutuksen järjestäjien edustajille, jolloin voidaan selvittää, onko seututiimityön kautta stra-
tegian laadintaan osallistumisella ollut vaikutusta strategian ja toimintaohjelman merkittävyyteen ja toi-
meenpanoon. Kohdejoukon määrittelyssä hyödynnettiin Oulun Eteläisen instituutin rekisteriä toisen as-
teen ammatillisen koulutuksen yrittäjyyskasvatuksen yhdyshenkilöistä, esimiehistä sekä seututiimi-työs-
kentelyyn osallistuneista henkilöistä. Kysely lähetettiin 72 henkilölle.

Jokilaaksojen koulutuskuntayhtymä (JEDU) järjestää monialaista ammatillista koulutusta. JEDUn vi-
siona 2019 on olla vetovoimainen, arvostettu, alueen hyvinvointia ja yrittäjyyttä edistävä, osaamista uu-
distava ja verkottunut ammatillisen osaamisen sekä elinkeino- ja työelämän kehittäjä. Strategisina ta-
voitteina on hyvinvoiva ja sitoutunut henkilöstö, oppimiskokemus laadukkaassa oppimisympäristössä,
vuorovaikutteinen työelämäyhteistyö, sekä vetovoimainen koulutustarjonta. Jokilaaksojen koulutuskun-
tayhtymän jäsenkuntia ovat Alavieska, Haapajärvi, Haapavesi, Kalajoki, Kärsämäki, Nivala, Oulainen,
Pyhäjärvi, Pyhäntä, Reisjärvi, Sievi, Siikalatva ja Ylivieska. Kuntayhtymä ylläpitää seitsemää ammat-
tiopistoa ja se järjestää tutkintoon johtavaa koulutusta tekniikan ja liikenteen alalla, sosiaali-, terveys ja

liikunta-alalla, matkailu-, ravitsemis- ja talousalalla, yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alalla, luonnonvara- ja ympäristöalalla, kulttuurialalla ja luonnontieteiden alalla. Lisäksi JEDU järjestää muuta lisä- ja täydennyskoulutusta. Vuonna 2016 tutkintoon johtavan koulutuksen opiskelijamäärä oli 2091 opiskelijaa. (Jokilaaksojen koulutuskuntayhtymä 2011, 1; Jokilaaksojen koulutuskuntayhtymä 2016, 7-8, 10–13.)

Oulun seudun ammattiopisto OSAO toteuttaa Oulun seudun koulutuskuntayhtymän koulutuspalvelut (Osekk). Osekk on Hailuodon, Iin, Kempeleen, Limingan, Lumijoen, Muhoksen, Oulun ja Tyrnävän omistama koulutuskuntayhtymä. Osekin visiona vuoteen 2020 on olla ammatillisen koulutuksen ja työelämän rohkea uudistaja. Strategisiksi tavoitteiksi on asetettu tuloksellisen oppimisen ja osaamisen mahdollistaminen, työelämäläheisyyden aktiivinen vahvistaminen, motivoitunut ja osaamistaan kehittävä henkilöstö. Tavoitteena on olla uudistumiskykyinen koulutuksenjärjestäjä, jolla on tasapainoinen talous. Strategiassa mainitaan lisäksi, että kansainvälisyys, yrittäjäyys ja kestävä kehitys ovat keskeisiä elementtejä strategisten tavoitteiden sisällä. Oulun seudun ammattiopisto (OSAO) on monialainen ammattiopisto, jossa voi suorittaa tutkinnon tekniikan ja liikenteen alalla, sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla, matkailu-, ravitsemis- ja talousalalla, yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alalla, luonnonvara- ja ympäristöalalla, kulttuurialalla ja luonnontieteiden alalla. Lisäksi OSAO järjestää muuta lisä- ja täydennyskoulutusta. Opiskelijoiden kokonaismäärä on noin 11 000 henkilöä. (Oulun seudun koulutuskuntayhtymä 2014, 3-4; Oulun seudun ammattiopisto 2016.)

Raahen Porvari- ja Kauppakoulu (RPKK) on noin 400 opiskelijan oppilaitos, joka tarjoaa liiketalouden ja tieto- ja viestintätekniikan koulutusta. RPKK:ssa voi opiskella myös kaupallisen alan ja yrittäjäyden kehittämistä tukevia ammatti- ja erikoisammattitutkintoja sekä lyhytvalmennuksia. Tutkinnon suorittaneet saavat myös perusvalmiudet oman yrityksen perustamiseen, valmiudet työelämään, yrittäjäyteen sekä jatko-opiskeluun ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa. Oppilaitoksen omistaa Raahen Porvari- ja Kauppakoulurahastosäätiö. (Raahen Porvari- ja Kauppakoulu 2017.)

Raahen koulutuskuntayhtymän Koulutuskeskus Brahe on monialainen toisen asteen koulutuksen järjestäjä, joka tarjoaa toisen asteen perus- ja lisäkoulutusta tekniikan ja liikenteen, kulttuurin sekä luonnonvara-alalla ja palvelualoilla. Koulutuskuntayhtymän jäsenkuntia ovat Merijärvi, Pyhäjoki, Raahen ja Siikajoki. Vision 2020 mukaan Raahen koulutuskuntayhtymä on itsenäinen toisen asteen koulutuksen järjestäjä, joka tarjoaa nuorille ja aikuisille helposti saavutettavan työelämän tarpeisiin perustuvan koulutuksen ja osaamisen. Strategia korostaa mm. osaamisperusteisuutta, kestävästä kehityksestä ja laatuystävällisyydestä, koulutus- ja työelämäyhteistyössä sekä oppimisympäristöissä. Strategiassa on määritelty, että

yrittäjyys ja osuuskuntatoiminta kannustavat opiskelijoita yrittäjämäiseen ajatteluun ja yrittäjyyteen. Koulutuskeskus Brahe koostuu kolmesta opistosta, joiden opiskelijoiden kokonaisopiskelijamäärä on noin 900–1200 opiskelijaa. (Koulutuskeskus Brahe 2017, 3-6.)

Tutkimusaineisto kerättiin lähettämällä kohdejoukolle linkki sähköiseen kyselyyn sähköpostiviestinä joulukuussa 2016. Henkilöille, jotka eivät olleet vastanneet kyselyssä pyydettyyn vastauspäivämäärään mennessä lähetettiin kaksi muistutusta: joulukuussa 2016 sekä tammikuussa 2017. Vastauksia saatiin 23 henkilöltä, jolloin vastausprosentiksi muodostui 32 %. Aineiston analysoinnissa käytettiin yhden muuttujan jakaumaa, ristiintaulukointia, keskiarvoja sekä kuiluanalyysia. Analysoinnissa hyödynnettiin Webropol työkalun analysointi- ja suodatustoimintoja. Lisäksi vapaiden tekstikenttien vastaukset teemoitettiin.

4.5 Tutkimuksen luotettavuus

Mittauksen luotettavuuteen ja laatuun vaikuttavat sisällölliset, tilastolliset, kulttuuriset, kielelliset ja tekniset seikat. Tutkimuksen validiteetti eli pätevyys kertoo, mitataanko sitä mitä piti mitata ja reliabiliteetti eli tarkkuus vastaavasti miten tarkasti mitataan. Kyselylomakkeeseen tiedonkeruuvälineenä liittyy näkökohtia, jotka huomioimalla tutkimuksen luotettavuutta ja tarkkuutta voidaan parantaa. Saatekirje on kyselytutkimuksen julkisivu ja sen tulee kertoa mistä tutkimuksessa on kysymys, kuka tutkimusta tekee, miten vastaajat on valittu ja miten tutkimustuloksia tullaan käyttämään. Verkkolomake kyselytutkimuksen välineenä vähentää virhemahdollisuutta parantaen reliabiliteettia, koska saatuja vastauksia ei tarvitse tallentaa erikseen. Verkkokyselyn ongelmana voi kuitenkin olla tavoitettavuusongelmat. Kyselytutkimuksessa kielen selkeyteen ja lomakkeen ulkoasuun tulee kiinnittää huomiota, jotta vastaaminen saadaan mahdollisimman helpoksi ja näin vastaajien määrää suuremmaksi. Kyselylomake tulee testata etukäteen, jotta voidaan varmistaa että kysely ei sisällä turhia kysymyksiä, ohjeet sekä kysymykset on oikein laadittu oikein ja kattavasti. Validiteetin tarkastelussa on osoitettava yhteys mittarin ja mitattavan asian välillä. (Forssell 2015,32; Vehkalahti 2008, 17–25.)

Kyselytutkimuksen validiteettia parantaa se, että kysymykset esitetään kaikille vastaajille samanlaisena ja tutkija ei vaikuta läsnäolollaan vastauksiin kuten esimerkiksi haastattelututkimuksissa. Kyselylomakkeella on tiivistetysti mahdollista esittää melko runsaasti kysymyksiä varsinkin jos ne ovat suljettuja eli vaihtoehtokysymyksiä. Avoimien osioiden käyttöä puoltaa se, että niillä voidaan saada tietoa, joka muutoin voisi jäädä havaitsematta. Sähköisessä kyselyssä vahvuutena myös luotettavuuden kannalta voidaan

pitää sitä, että vastaajalla on rauhassa aikaa pohtia vastauksia heille sopivana ajankohtana. Kyselytutkimuksen heikkoutena voidaan pitää väärinymmärryksen mahdollisuutta, jota voidaan parantaa selkeillä vastausohjeilla ja kyselyn esitestauksella. Aineiston keruuseen ei myöskään voida liittää havainnointia, joten havaintojen ja tulkintojen tekeminen ei ole mahdollista. (Valli 2001, 28–34.)

Tämän tutkimuksen kyselylomake on liitteenä 1. Saatekirjeessä on kuvattuna kyselytutkimuksen tarkoitus, tekijä ja tuloksien käyttötarkoitus. Kyselyn kohderyhmän yhteystiedot otettiin Kerttu Saalasti Instituutin asiakasrekisteristä ja on mahdollista, että osaa vastaajista ei ole tavoitettu tai että henkilö ei ole kokenut kuuluvansa vastaajajoukkoon ja on siksi jättänyt vastaamatta. Vastausprosenttia 32 % voitaneen pitää kuitenkin kohtuullisena luotettavuuden kannalta, koska jokaisesta organisaatiosta ja jokaisesta vastaajaryhmästä saatiin vastauksia. (TAULUKKO 5.) Vastausajankohtaan liittyy todennäköisesti koulutusorganisaatioiden vuosirytmien sekä organisaatiosaneerauksien vuoksi myös vastausväsymystä, joka osittain heikentää tutkimuksen validiteettia.

Kysymysasettelu on pääosin johdettu Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategian ja toimintaohjelman sisällöistä ja tavoitteista, jolloin tutkimus on kohdentunut juuri siinä esitettyjen toimenpiteiden merkityksellisyyteen. Toimeenpanon osalta kysymysasettelu haluttiin tehdä toimeksiantajan muille kouluasteille tehtyjen kyselyjen kanssa samansuuntaiseksi, jolloin on saatavissa vertailutietoa eri myöhempiä käyttöä varten eri kouluasteiden menettelytavoista. Tutkimuksen luotettavuuden parantamiseksi kyselylomakkeen laatimisen aikana sitä testattiin ja edelleen kehitettiin yhteistyössä toimeksiantajan ja ohjaajan kanssa. Suljettujen osioiden käyttö on helpottanut aineiston analysointia, avoimissa osioissa on saatu arvokasta tietoa yrittäjyyskasvatuksen strategian ja toimintaohjelman 2016–2020 toimeenpanoon liittyen.

Tutkimusta voidaan pitää validina, koska se on kohdentunut Pohjois-Pohjanmaan suurimpiin toisen asteen ammatillisiin koulutuksen järjestäjiin, sisällöllisesti tutkimus on kohdentunut Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategian ja toimintaohjelman 2016–2020 tavoitteiden merkityksellisyyteen ja toimeenpanoon. Tutkimustulokset antavat tilannekatsauksen laaditun strategian ja toimintaohjelman tämänhetkisestä merkityksestä toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa sekä kuvaa toimintaohjelman käyttöönottoa ja strategian implementointia tuoden esille myös strategian jalkauttamisen ja toimeenpanon kannalta keskeisiä kehittämisen kohteita.

Tutkimuksen reliabiliteetin näkökulmasta on kuitenkin huomioitava, että vastaajat ovat voineet muistaa jonkin asian väärin, koskien Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategiaa ja toimintaohjelmaa

2016–2020. Strategiassa ja toimintaohjelmassa olevia tavoitteita, jotka olivat kysymysasettelun perusta, on voitu ymmärtää tai tulkita toisin, kuin mitä on ajateltu kysymyksiä laadittaessa.

4.6 Tutkimusaineiston kuvaus

Kyselyn kohdejoukko oli 72 henkilöä ja se suunnattiin Jokilaaksojen koulutuskuntayhtymän, Koulutuskeskus Brahen, Oulun seudun ammattiopiston sekä Raahen Porvari- ja Kauppakoulun johdolle, lähiesimiehille ja muille avainhenkilöille, jotka ovat osana yrittäjyyskasvatuksen toimeenpanoa sekä kaikille em. organisaatioista seututiimityössä mukana olleille. Vastaukset saatiin 23 henkilöltä (n = 23). Vastausprosentti oli 32 %. Lisäksi kyselyn oli avannut 16 henkilöä, mutta he olivat jättäneet vastaamatta kyselyyn. Suhteellisesti eniten vastuksia saatiin Oulun seudun koulutuskuntayhtymästä. Taulukossa 5 on esitelty kohdeorganisaatioiden osuudet koko kohdejoukosta, vastausprosentti kohdeorganisaatioittain, vastausprosentti ja vastaajien % -osuudet organisaatioittain.

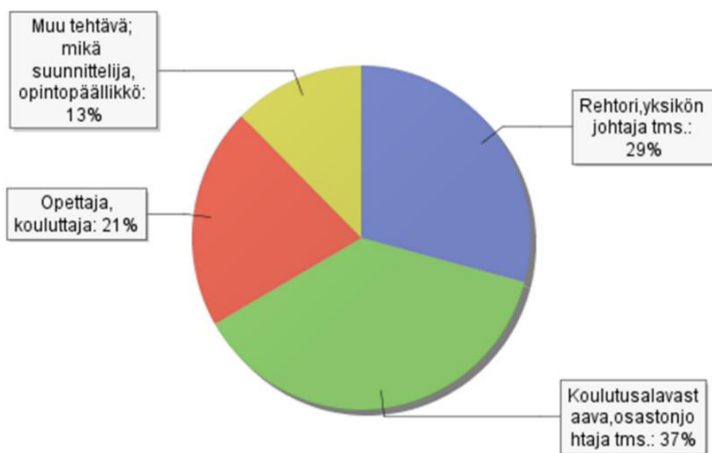
TAULUKKO 5. Kyselyn kohderyhmät, -organisaatiot ja vastaajat

Organisaatio	Kohdejoukon osuudet (%) n = 72 henkilöä	Vastausprosentti (%)	Vastaajat (%-osuus vastaajista) n = 23 henkilöä
Jokilaaksojen koulutuskuntayhtymä	56 %	30 %	52 %
Koulutuskeskus Brahe	18 %	23 %	13 %
Oulun seudun koulutuskuntayhtymä, Oulun seudun ammattiopisto	22 %	44 %	30 %
Raahen Porvari- ja Kauppakoulu	4 %	33 %	4 %

Vastausprosenttia (32 %) voitaneen pitää kohtuullisena. Vastausten määrään oletettavasti vaikutti heikentävästi kyselyn ajankohta; vuoden vaihteeseen liittyy koulutusorganisaatioissa monia keskeisiä prosesseja, kuten tutkinnon suorittaneiden valmistumiset ja henkilökunnan vuosiloma-ajat. On mahdollista, että osalle kohderyhmästä kyselyn sisältö Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategia ja toimintaohjelma 2016 – 2020 oli tuntematon ja vastaaja ei kokenut vastaamista mielekkäänä. Kohdejoukosta kyselyn oli avannut 16 henkilöä (22 % otannasta), mutta jättänyt vastaamatta kyselyyn. Koulutusorganisaatioiden avainhenkilöitä voivat rasittaa myös lukuisat eri tahoilta tulevat kyselyt, jolloin kyselyjen

vastaamiseen ”väsähdetään”. Tämän kyselyn ajankohtaan sijoittui myös reformin vuoksi yhteistoimintamenettely-neuvotteluja, henkilöstön irtisanomisia, toiminnan tehostamista ja uudelleenorganisointia, mikä on osaltaan voinut vaikuttaa vastauksien määrään.

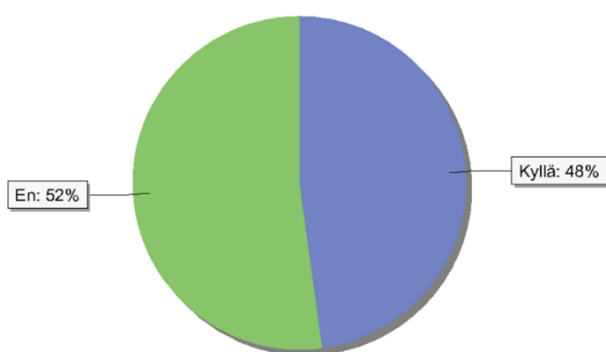
Vastaajien pääjoukko toimii osastonjohtajana tai koulutuslavastaavana ts. tehtävässä, johon sisältyy pedagogisten ratkaisujen toimeenpanoa. Toiseksi suurin vastaajajoukko ovat rehtorit, yksikön johtajat tms. (KUVIO 3.)

KUVIO 3. Vastaajien asema/tehtäväkuva (n = 23)

Hieman yli kolmannes vastaajista toimii opettajina, kouluttajina tai esimerkiksi suunnittelijana.

Vastaajista hieman alle puolet (48 %) on osallistunut seututiimityöskentelyyn, jossa Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategia ja toimintaohjelma laadittiin osallistavana prosessina. (KUVIO 4.)

KUVIO 4. Vastaajien osallistuminen seututiimityöskentelyyn (n = 23)

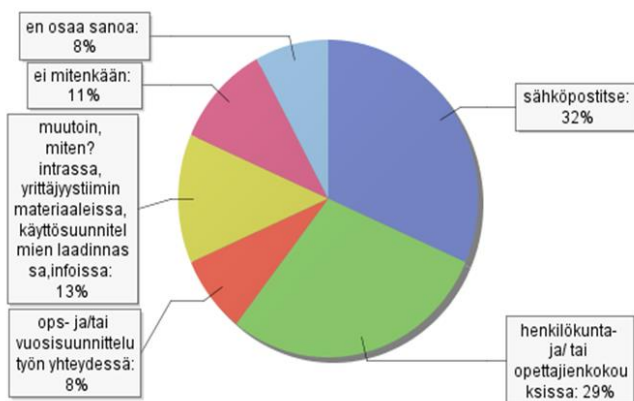
Jokilaaksojen koulutuskuntayhtymän ja Oulun seudun koulutuskuntayhtymän vastaajat olivat eniten osallistuneet seututiimityöskentelyyn, jossa asiakirja laadittiin osallistavana prosessina kaikille kouluasteille.

5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tässä luvussa esitetään kyselyn keskeiset tulokset teemoittain. Tuloksia on analysoitu Webropol-työkalun analyysitoiminnoilla sekä teemoittamalla vapaissa tekstikentissä esille tuotuja näkemyksiä.

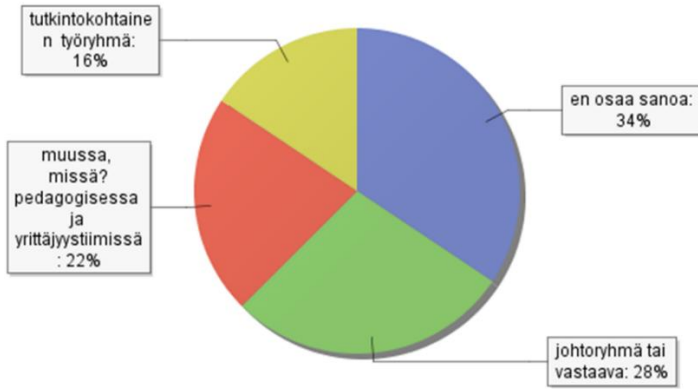
5.1 Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategian ja toimintaohjelman 2016–2020 tiedottaminen ja toimeenpano organisaatioissa

Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategiasta ja toimintaohjelmasta 2016–2020 on vastauksien mukaan tiedotettu pääasiassa sähköpostitse tai henkilökunta- ja/tai opettajienkokouksissa. Tiedotuskanavina mainittiin myös intra, yrittäjyystiimin materiaalit, infot, käyttö- ja vuosisuunnitelmat sekä opetussuunnitelmien vuosisuunnittelu. Kuviossa 5 on kuvattuna vastaajien ilmoittamat strategian tiedottamistavat.

KUVIO 5. Yrittäjyyskasvatuksen strategiasta ja toimintaohjelmasta tiedottaminen (n = 23)

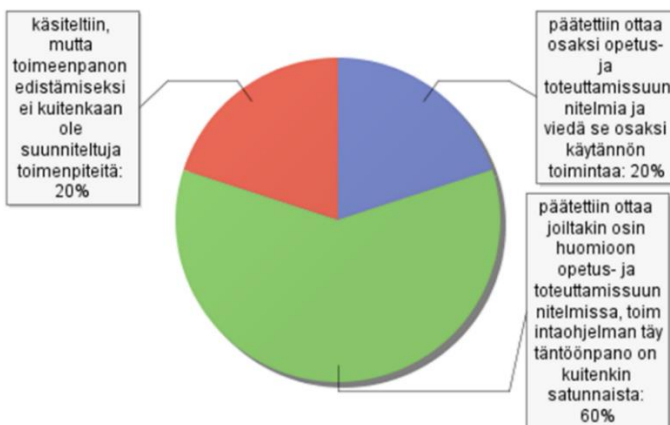
Vastaajaryhmässä lähiesimiehet eli koulutuslavastaavat ja osastonjohtajat kaksi kolmannesta (66 %) ei osannut sanoa missä pedagogista toimintaa ohjaavassa työryhmässä strategia-asiakirja on käsitelty. Samassa vastaajaryhmässä kolmannes (33 %) ilmoitti, ettei osannut sanoa miten strategiasta on tiedotettu. Strategia on käsitelty johtoryhmässä tai vastaavassa (28 %), pedagogisessa tai yrittäjyystiimissä (22 %) tai tutkintokohtaisessa työryhmässä. (KUVIO 6.)

KUVIO 6. Strategian ja toimintaohjelman käsittely koulutusorganisaatioissa (n = 23)

Valtaosassa vastuksista (60 %) kävi ilmi, että käsittelyn yhteydessä strategia päätettiin ottaa joiltakin osin huomioon toteuttamis- ja opetussuunnitelmissa, mutta toimintaohjelman täytäntöönpano on kuitenkin satunnaista. Vastaajista 20 % kertoi, että käsittelyn yhteydessä yrittäjyyskasvatuksen strategia päätettiin ottaa osaksi opetus- ja toteuttamissuunnitelmia ja viedä osaksi käytännön toimintaa.

Strategian käsittely ei ole merkinnyt suunniteltuja toimenpiteitä yrittäjyyskasvatuksen strategian ja toimintaohjelman 2016–2020 toimeenpanon edistämiseksi 20 %:lla vastaajista. (KUVIO 7.)

KUVIO 7. Strategian ja toimintaohjelman käsittelyn päätökset (n = 10)

Suurin osa vastaajista (60 %) ilmoitti, että asiakirjan käsittelyn yhteydessä se päätettiin ottaa joiltakin osin käyttöön, mutta toimenpiteet käyttönotossa ovat satunnaisia.

5.2 Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategian ja toimintaohjelman 2016–2020 käyttöönotto toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa

Vastaajia pyydettiin arvioimaan yrittäjyyskasvatuksen strategian ja toimintaohjelman 2016–2020 käyttöönottoa omassa organisaatiossaan taulukossa 6 esitettyjen väittämien avulla. Vastauksien asteikkona käytettiin seuraavaa: EOS = en osaa sanoa, 0 = ei lainkaan, 1 = erittäin vähän, 2 = vähän, 3 = jonkin verran, 4 = paljon, 5 = erittäin paljon.

TAULUKKO 6. Yrittäjyyskasvatuksen strategian ja toimintaohjelman käyttöönotto (n = 23)

Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategian ja toimintaohjelman 2016–2020 käyttöönotto organisaatiossa (n=23)	EOS=en osaa sanoa (%)	0=ei lainkaan 1=erittäin vähän (%)	2=vähän 3=jonkin verran (%)	4=paljon 5=erittäin paljon (%)
P-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategia ja toimintaohjelma 2016–2020 on osa organisaationi strategista johtamista	13	35	22	30
Laadittu yrittäjyyskasvatuksen strategia ja toimintaohjelma 2016–2020 on vaikuttanut organisaationi johdon tekemiin linjauksiin ammatillisen koulutukseenne yrittäjyysosaamisen kehittämisessä	9	39	30	22
Yrittäjyyskasvatuksen strategiaa ja toimintaohjelmaa 2016–2020 on hyödynnetty tutkintojen toimeenpanon pedagogisessa suunnittelussa (opetus- ja toteuttamissuunnitelmat, oppimisympäristöt)	9	30	52	9
Yrittäjyyskasvatuksen strategiassa ja toimintaohjelmassa 2016–2020 esitettyjä tavoitteita on viety osaksi käytännön toimintaa	13	22	52	13
Olen hyödyntänyt yrittäjyyskasvatuksen strategiaa ja toimintaohjelmaa omassa toiminnassani	9	26	30	35

Vastaajista 35 % ilmoitti, että Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategian ja toimintaohjelman 2016–2020 on vain vähän tai ei lainkaan osana organisaation strategista johtamista. Lisäksi 13 % vastaajista ei osannut sanoa onko laadittu strategia osana organisaation johtamista. 30 % vastaajista arvioi kuitenkin strategian olevan paljon tai erittäin paljon osana johtamista. Laadittu yrittäjyyskasvatuksen strategian ja toimintaohjelman 2016–2020 koettiin vaikuttaneen 39 %:ssa vastauksista erittäin vähän organisaation johdon tekemiin linjauksiin ammatillisen koulutuksen yrittäjyysosaamisen kehittämisessä. Vastaajista 52 % arvioi kuitenkin, että laadittu strategia on vaikuttanut organisaation tekemiin linjauksiin. (TAULUKKO 6).

Toisen asteen ammatillisen koulutuksen tutkintojen toimeenpanon pedagogisissa ratkaisuissa kuten opetus- ja toteuttamissuunnitelmien laadinnassa ja oppimisympäristöissä laadittua asiakirjaa on hyödynnetty jonkin verran tai vähän (52 % vastaajista). Jopa vajaa kolmannes (30 % vastaajista) ilmoitti, että tutkintojen toimeenpanon pedagogisessa suunnittelussa asiakirjaa ei ole hyödynnetty lainkaan tai korkeintaan erittäin vähän. Hieman yli puolet vastaajista (52 %) ilmoitti, että strategiassa esitetyt tavoitteita on viety vähän tai jonkin verran osaksi arjen toimintaa. Vastaajaryhmissä rehtorit ja osastonjohtajat vajaa kolmannes (31 %) ilmoitti, että Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategiaa ja toimintaohjelmaa 2016–2020 on hyödynnetty erittäin vähän tai ei ollenkaan tutkintojen toimeenpanon pedagogisessa suunnittelussa (opetus- ja toteuttamissuunnitelmat, oppimisympäristöt). Näiltä osin voitaneen todeta, että yksikön esimiehet eivät ole hyödyntäneet strategiaa, vaikka samasta vastaajajoukosta 56 % ilmoitti, että P-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategia ja toimintaohjelma 2016–2020 on osa organisaation strategista johtamista.

Omassa työssään 35 % oli hyödyntänyt paljon tai erittäin paljon Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategiaa ja toimintaohjelmaa 2016–2020. (TAULUKKO 6). Vastaajaryhmistä opettajat olivat hyödyntäneet laadittua strategiaa ja toimintaohjelmaa eniten omassa työssään.

Kysyttäessä vapaassa tekstikentässä, mitkä tekijät ovat edistäneet laaditun strategian ja toimintaohjelman hyödyntämistä vastauksissa todettiin, että hyödyntämistä ovat edistäneet mm. yrittäjyyskasvatuskoordinaattorin toiminta, tiedottaminen ja yrittäjähenkeä hyödyntävät tempaukset. Strategian myötä järjestetyt opetushenkilöstön koulutukset, jotka ovat tukeneet yrittäjyyskasvatuksen opettamisen kehittämistä ja toteutusta, ovat antaneet tietoa osaamisperusteisuudesta ja edistäneet strategian hyödyntämistä. Yrittäjyyskasvatuksen strategia -dokumenttia pidettiin myös tärkeänä siinä olevien mallien vuoksi. Dokumentti itsessään koettiin merkittäväksi, koska sen pohjalta on sovittu, että yrittäjyyskasvatus tulee osaksi oppilaitoksen strategiaa ja opetussuunnitelmaa tuoden samalla ajatuksia yrittäjyyskasvatuksen

toimeenpanoon. Samanaikainen oppilaitoskohtaisten tutkintojen toteutussuunnitelmien päivitys on edistänyt käyttöönottoa. Strategian ja toimintaohjelman hyödyntämistä vastaajien mukaan edistävät myös koulutusorganisaation johdon tuki, alueellinen yrittäjyyskasvatusverkosto sekä oma osaaminen ja innostus yhdessä opiskelijoiden kanssa. Osuuskunta-ajattelu yhdessä Nuori yrittäjyys -infojen ja muiden yrittäjyyskasvatuksen tilaisuuksien kanssa on koettu hyödyntävän yrittäjyyskasvatuksen strategian ja toimintaohjelman täytäntöönpanoa.

Hyödyntämistä estävinä tekijöinä vastaajat toivat esille näkemyksen, että yrittäjyys on käytännössä vain ”sanan helinää”. Koettiin, että useimmat yksikön johtajat eivät osaa tai eivät ole havahtuneet yrittäjyyskasvatukseen, jolloin asian eteen ei tehdä mitään. Näkemyksien mukaan, sitä mitä ei osata, ei myöskään suosita strategisessa johtamisessa. Organisaation kaikilla tasoilla ei nähdä olevan riittävästi tietoa strategiasta. Toisaalta on koettu, että ammatillisella toisella asteella on tällä hetkellä niin valtava tietotulva, ettei kaikkeen tietoon ehdi syventyä. Näin ollen sinänsä hyvän strategian koettiin hukkuvan uusien asioiden ja toimintaohjeiden informaatiotulvaan. Hyödyntämistä heikentävänä tekijänä pidettiin henkilöstön vaihdoksia ja tiedonkulun puutetta sekä sitä, että ei ole voinut osallistua Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategian ja toimintaohjelman 2016–2020 laadintaprosessiin seututiimityöskentelyssä. Eräs vastaajista kuvasi toisen asteen ammatillisen perustutkinnon tämän hetkistä tilaa seuraavasti:

Opiskelijoiden kanssa toimiessa kaikki aika menee perusteiden opiskeluun. Joitakin opiskelijoita on kannustettu osuuskunnan tai NY-toiminnan kautta yrittäjyyteen, mutta tällä hetkellä huonolla menestyksellä. Kunhan saisi edes joissakin opiskelijoissa herätettyä hie-
man sisäistä yrittäjyyttä.

Osa vastaajista totesi, että laadittua strategiaa ei ole hyödynnetty, koska strategiassa esille nostetut asiat ovat tuttuja ja tunnistettuja toimenpiteitä. Näkemyksien mukaan ammatillisissa tutkinnon perusteissa on samansuuntaista linjauksia, joten opetuksen suunnittelussa samoja sisältöjä on jo huomioitu ja yrittäjyyden opintoja toteutetaan nyt muutenkin koulutusorganisaatioissa.

5.3 Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategiassa ja toimintaohjelmassa 2016–2020 toisen asteen ammatillisen koulutuksen toimenpiteiden merkityksellisyys ja toteutuminen

Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategiassa ja toimintaohjelmassa 2016–2020 on määritelty yrittäjyys- ja työelämätaitojen sekä oppimisympäristöjen ja –menetelmien tavoitteet toisen asteen ammatilliselle koulutukselle (TAULUKKO 7). Vastaajat arvioivat tavoitteiden merkityksellisyyttä ja toteutumista käytännössä omassa organisaatiossaan.

TAULUKKO 7. Yrittäjyys- ja työelämätaitojen sekä oppimisympäristöjen ja –menetelmien tavoitteet

Ammatillisella toisella asteella:

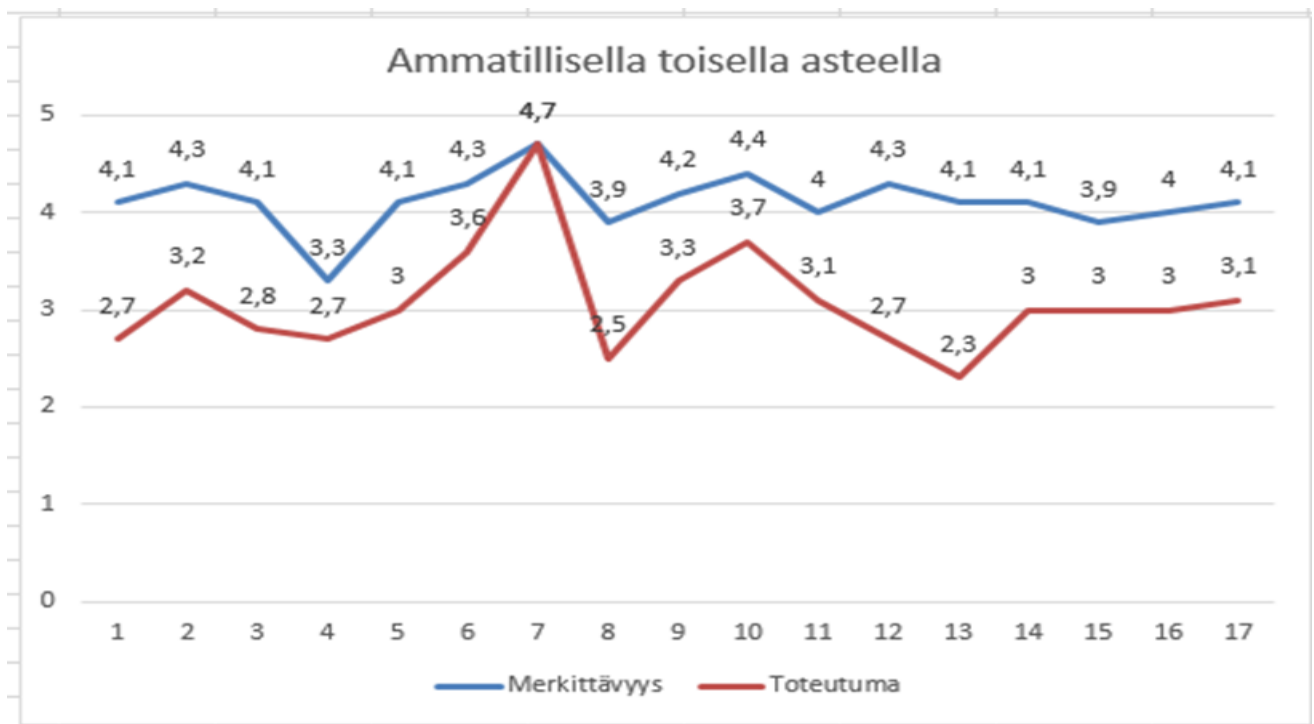
- 1.kannustetaan tutkinnon suorittajia hankkimaan yrittäjyudessa tarvittavaa osaamista
- 2.kannustetaan tutkinnon suorittajaa toimimaan yrittäjämäisesti
- 3.tutkinnon suorittajat oppivat kehittämään ammatillisia vahvuuksiaan sekä yrittäjyys- ja työelämäosaamistaan suunnitelmallisesti
- 4.tutkinnon suorittajien kykyä toimia kansainvälisessä työympäristössä vahvistetaan kv-kasvatuksella.
- 5.työelämässä vaadittavia alais- ja esimiestaitoja kehitetään aidoissa työelämän tehtävissä ja/tai projektityöskentelyn avulla.
- 6.tutkinnon suorittajia tuetaan työelämäyhteyksien rakentamisessa opintojen aikana.
- 7.jokainen tutkinnon suorittaja hankkii osaamista työssäoppien oppilaitoksen ulkopuolisessa organisaatiossa
- 8.tutkinnon suorittajille on tarjolla aidosti vaihtoehtoinen yrittäjyyspainotteinen opintopolku
- 9.opinnoissa on yrittäjyysosaamista (esim. asiakaslähtöisyyttä ja liiketoimintaosaamista) kehittäviä sisältöjä, työtapoja ja materiaaleja
- 10.yritys- ja työelämäkumppanuuksia kehitetään tavoitteellisesti (yritysvierailut, kummiyritykset, työssäoppimispaikat jne.)
- 11.tutkinnon suorittajien kokemuksia ja näkemyksiä hyödynnetään yritys- ja työelämäyhteistyön toteutuksessa.
- 12.työelämän/yrittäjien asiantuntijuutta ja näkemyksiä hyödynnetään yrittäjyyskasvatuksen toteutuksessa

(jatkuu)

TAULUKKO 7. (jatkuu)

- 13.opetushenkilöstön yrittäjyyskasvatuksen pedagogista osaamista kehitetään suunnitelmallisesti
 14.yrittäjyyden osaaminen tunnustetaan ja tunnustetaan osaksi tutkintoa alasta riippumatta
 15.kokemuksia ja tietoa yrittäjyydestä uravaihtoehtona tuodaan esille (teemapäivät/- viikot, yritysesitykset)
 16.tutkinnon suorittajien osaamista kehitetään siten, että yrittäjyys on potentiaalinen uravaihtoehto
 17. oppimisympäristöjä kehitetään suunnitelmallisesti siten, että tutkinnon suorittaja voi hankkia yrittäjyysosaamista (esim. harjoitusyritys tai osuuskuntatoiminnan kautta)

Tavoitteiden merkityksellisyyttä vastaajat arvioivat asteikolla 0 = en osaa sanoa, 1 = ei lainkaan tärkeä, 2 = vähemmän tärkeä, 3 = kohtalaisen tärkeä, 4 = tärkeä, 5 = erittäin tärkeä. Toteutumista käytännössä arvioitiin asteikolla: 0 = en osaa sanoa, 1 = ei lainkaan, 2 = huonosti, 3 = kohtalaisesti, 4 = hyvin, 5 = erittäin hyvin. (TAULUKKO 7.). Kuviossa 8 on esitetty vastaajien näkemykset tavoitteiden merkittävyydestä ja toteutumisesta.

KUVIO 8. Yrittäjyys- ja työelämätaitojen sekä oppimisympäristöjen ja – menetelmien tavoitteiden merkittävyys ja toteutuminen (n = 23)

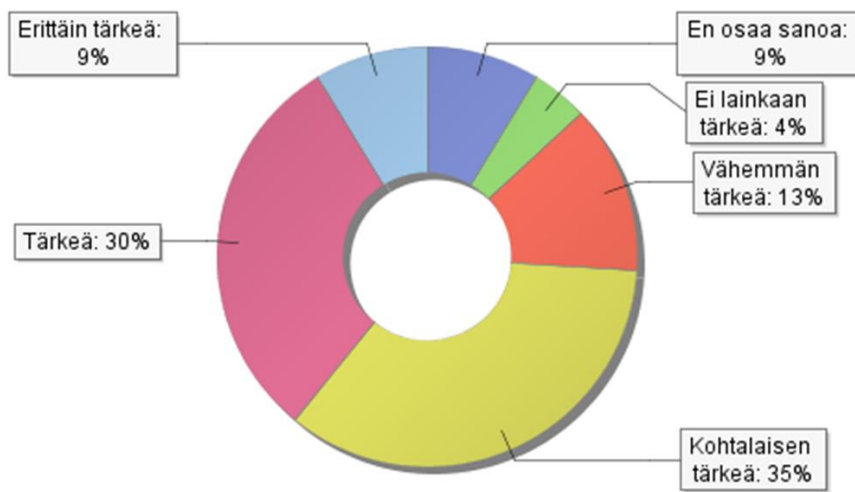
Vähiten eroa eli kuilua merkityksellisyyden ja toteutumisen välillä oli väittämän 7 ”Jokainen tutkinnon suorittaja hankkii osaamista työssäoppien oppilaitoksen ulkopuolisessa organisaatiossa”-kohdalla. Voidaan todeta, että työpaikalla tapahtuva oppiminen eli työssäoppiminen, samoin kuin kansainvälisyyskasvatus, ovat vastauksien perusteella vakiinnuttaneet asemansa ammatillisella toisella asteella.

Eniten (yli 1 yksikköä) kuilua merkittävyyden ja toteutumisen välillä oli seuraavien väittämien kohdalla:
Ammatillisella toisella asteella

- 1.kannustetaan tutkinnon suorittajia hankkimaan yrittäjyydessä tarvittavaa osaamista
- 2.kannustetaan tutkinnon suorittajaa toimimaan yrittäjämäisesti
- 3.tutkinnon suorittajat oppivat kehittämään ammatillisia vahvuuksiaan sekä yrittäjyys- ja työelämäosaamista suunnitelmallisesti
- 5.työelämässä vaadittavia alais- ja esimiestaitoja kehitetään aidoissa työelämän tehtävissä ja/tai projektityöskentelyn avulla
- 8.tutkinnon suorittajille on tarjolla aidosti vaihtoehtoinen yrittäjyyspainotteinen opintopolku
- 12.työelämän/yrittäjien asiantuntijuutta ja näkemyksiä hyödynnetään yrittäjyyskasvatuksen toteutuksessa
- 13.opetushenkilöstön yrittäjyyskasvatuksen pedagogista osaamista kehitetään suunnitelmallisesti
- 14.yrittäjyyden osaaminen tunnustetaan ja tunnustetaan osaksi tutkintoa alasta riippumatta

Väittämien 12 ja 13 kohdalla ero merkittävyyden ja toteutumisen välillä oli yli 1,5 yksikköä. Vastaajat pitivät tärkeänä, jopa erittäin tärkeänä, että työelämän ja yrittäjien asiantuntijuutta ja näkemyksiä hyödynnettäisiin yrittäjyyskasvatuksen toteutuksessa, samoin kuin sitä, että opetushenkilöstön pedagogista osaamista kehitetään suunnitelmallisesti. Molempien edellä mainittujen tavoitteiden koettiin kuitenkin toteutuvan käytännössä huonosti tai kohtalaisesti. Ammatillisen toisen asteen reformin tavoitteiden mukaiset yksilölliset opintopolut yrittäjyyden osalta toteutuvat vastauksien perusteella heikosti, kuten myös yrittäjyysosaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen, vaikka ne nähdään tärkeänä. Tavoite, että jokainen tutkinnon suorittaja hankkii osaamista työpaikalla, toteutuu hyvin, mutta työelämässä vaadittavien alais- ja esimiestaitojen kehittäminen aidoissa työelämän tehtävissä ja/tai projektityöskentelyn avulla ei toteudu kuin kohtalaisesti. Pedagogisissa toimintatavoissa merkityksellisyyden ja toteutumisen välillä esiintyy kuilua. Tärkeänä nähtiin, että ammatillisella toisella asteella tutkinnon suorittajia kannustetaan hankkimaan yrittäjyydessä tarvittavaa tietoa, toimimaan yrittäjämäisesti ja kehittämään ammatillisia vahvuuksiaan sekä yrittäjyys- ja työelämäosaamistaan suunnitelmallisesti, mutta käytännössä nämä pedagogiset toimintatavat toteutuvat huonosti tai kohtalaisesti.

Vastaajat arvioivat Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategian ja toimintaohjelman 2016–2020 merkitystä yrittäjyysosaamisen kehittämisen työvälineenä ammatillisella toisella asteella asteikolla 0 = merkityksetön, 1 = erittäin vähäinen merkitys, 2 = vähäinen merkitys, 3 = jonkin verran merkityksellinen, 4 = tärkeä, 5 = erittäin tärkeä. Vastaajista 39 % arvioi Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategian ja toimintaohjelman 2016–2020 merkityksen tärkeäksi tai erittäin tärkeäksi toisen asteen ammatillisen koulutuksen yrittäjyysosaamisen kehittämisessä. Kohtalaisen tärkeänä sitä piti 35 % vastaajista. Ei lainkaan tärkeänä tai vähemmän tärkeänä laadittu strategia ja toimintaohjelma oli 17 % vastaajan mielestä. (KUVIO 9.)

KUVIO 9. Strategian ja toimintaohjelman merkitys toisen asteen ammatillisen koulutuksen yrittäjyysosaamisen kehittämisessä (n = 23)

Seututiimityöskentelyyn osallistuneet (n = 11) pitivät laadittua strategiaa hieman tärkeämpänä (ka 3,2) kuin ne (n = 12), jotka eivät olleet osallistuneet strategian laadintaan seututiimityöskentelyssä (ka 2,8). Rehtori tai yksikön johtaja -nimikkeellä (n = 7) vastanneista 57 % piti Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategiaa ja toimintaohjelmaa 2016–2020 tärkeänä tai erittäin tärkeänä toisen asteen ammatillisen koulutuksen yrittäjyysosaamisen kehittämisessä. Vastaavan arvion koulutuslavastavista/osastonjohtajista (n = 9) antoi 18 % ja opettajista (n = 5) 40 % vastaajista

5.4 Yrittävän kulttuurin rakentaminen

Kysyttäessä, millaisilla keinoilla yrittävää kulttuuria lisätään vastaajien työyhteisössä, vastauksissa nostettiin esille oma-aloitteellisuuden ja pedagogisen ajattelun kehittäminen. Tärkeänä vastaajat näkivät opiskelijoiden vastuuntuntoisen osaamisen hankkimisen sekä sisäisen yrittäjyyden tukemisen ja korostamisen. Yrittävää kulttuuria edistetään kannustamalla opettajia yrittäjyyskasvatuksen keinojen käyttämiseen kaikessa opetuksessa. Osaamisperusteisuus opiskelijan osallistavana toimintatapana vahvistaa yrittäjämäistä toimintakulttuuria.

Kun vastaajia pyydettiin kertomaan, mitä asioita halutaan muuttaa ja mihin suuntaan kehittyä yrittävän kulttuurin rakentamisessa, korostui vastauksissa uusien pedagogisten menetelmien käyttöönotto. Esimerkiksi osuuskuntatoimintaa ja kesäyrittäjyyttä halutaan lisätä. Vastauksissa todettiin muun muassa, että Nuori Yrittäjyys ja Kesäyrittäjyys mahdollistavat uskalikkojen yrittäjyyskokeiluja, jotka laajemminkin levittävät opiskelijoiden kiinnostusta yrittäjyyteen. Koulutuksenjärjestäjien opetussuunnitelmia tulee kehittää niin, että yrittäjyyspolku on aito vaihtoehto. Lisää yrittäjyyteen liittyviä kokeiluja kaivataan sekä yrittäjyyden vielä parempaa integroimista osaksi opetuksen toteuttamista. Merkittävänä nähdään yrittäjyyteen keskittyvät tapahtumat kuten vuosittaiset yrittäjyyspäivät sekä kansainvälisyystoiminta, jotka osaltaan edistävät yrittävää kulttuuria.

Oppilaitoksien omilla harjoitusyrityksillä nähdään myös olevan tärkeä merkitys ja niiden toimintaa halutaan edistää osana yrittävää kulttuuria. Harjoitustöiden ja asiakastöiden tulee vastauksien mukaan olla aitoja asiakastöitä ja niissä tulee olla kustannustietoisuus mukana.

Työpaikalla tapahtuva oppiminen eli työssäoppiminen on yrittävän kulttuurin rakentamisen keskiössä. Kun työssäoppimiseen sisällytetään yrittäjyysisältöjä, sen nähdään rakentavan myös yrittäjyyskulttuuria. Opiskelijaa vastuullistavat työssäoppimistavat, joita on kehitetty hankkeiden tuella, halutaan säilyttää osana toimintaa. Tällaisissa opiskelijaa vastuuttavissa työssäoppimisen toteutustavoissa palaute opiskelijoilta ja työelämästä on ollut vastauksien mukaan myönteistä. Työelämäyhteistyö ja sen kehittäminen nähdään hyvin tärkeänä edelleen. Yritysyhteistyötä ehdotetaan lisättäväksi esimerkiksi siten, että työelämässä/ yrityksissä tehtävien ammattiosaamisen näyttöjen ja tutkintotilaisuuksien määrää tulee edelleen kasvattaa, yrittäjyyteen perehtymistä työssäoppimisen jaksolla tulee lisätä, samoin yrittäjäluentoja. Yritysyhteistyötä edistävinä nähdään myös nk. kummiyrityksien kanssa asiakastöinä toteutettavat yritysprojektityöt.

Joissakin vastauksissa todettiin, että yrittävän kulttuurin rakentamisessa ollaan vasta alkuvaiheessa ja yrittäjyyteen liittyviä asioita ollaan rakentamassa. Opetussuunnitelmissa on otettu yrittäjyys huomioon, mutta organisaatiossa ollaan vasta nostamassa yrittävään kulttuuriin liittyviä asioita paremmin esille koko henkilökunnan keskuudessa. Samoin todettiin, että yrittävän kulttuurin rakentamiseksi on ravisteltava ja informoitava sekä organisaatioiden johtoa ja toisaalta koko henkilökuntaa. Reformin taloudellisia vaikutuksia arvioitiin myös vastauksissa, joissa todettiin, että kaikki toimet oppimisen laajentamiseksi on nujerrettu talouspaineisiin vedoten. Henkilöstöä on vähennetty, joka näkyy myös siinä, että työssäoppimisen valvontaan ei ole resursseja eikä kontakteja yrittäjiin ole riittävästi. Vastauksissa todettiin lisäksi kehittämistyön olleen vähäistä viime aikoina, koska avainhenkilöt ovat poistuneet henkilöstöstä ja työnjako ei ole vielä selkiytynyt jäljelle jääneiden kesken.

Yrittävän kulttuurin rakentamisessa opettajien osaamisella nähdään olevan tärkeä merkitys. Opettajille kaivataan yrittäjyyskasvatuskoulutusta ja meneillään olevat koulutukset, kuten Turun Yliopiston Osaamisperusteisuus ja yrittäjyyskasvatus, koettiin tärkeinä. Lisäksi kaivattiin asennemuokkausta, tietoja, taitoja ja resursseja yrittäjyyden edistämiseksi. Opettajien työelämäjaksoja ehdotettiin pakollisiksi.

Lopuksi vastaajilla oli mahdollisuus kirjoittaa kommentteja yrittäjyyskasvatuksen strategiaan ja toimintaohjelmaan 2016–2020 liittyen tai antaa muuta palautetta strategiaprosessista ja/tai kyselystä. Kommentteissa todettiin, että Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategia ja toimintaohjelma 2016 – 2020 on erittäin hyvä lähtölaukaus ja pohja kehittämistyölle, koska sen avulla kukin kouluaste saa oppaasta pohjan omille tavoitteilleen ja työskentelylle. Toivottiin, että kaikki kouluasteet lähtevät jalkautamaan hyvää asiaa käytäntöön. Yrittäjyyskasvatus nähtiin entistä tärkeämpänä ammatillisen toisen asteen taloudellisesti vaikeina aikoina, varsinkin kun opetus siirtyy enemmän työelämässä tehtäväksi toiminnaksi. Nähtiin, että Suomi nousee vain vahvan yrittäjäkaartin avulla. Toisaalta koettiin, että maakuntatasoiset strategiat usein jäävät opistotasolla ehkä liian etäisiksi, ”sanahelinäksi” ja abstrakteiksi käsitteiksi. Vastauksissa peräänkuulutettiin toimeenpanosuunnitelmaa strategian jalkauttamiseksi ja strategista johtamista, jotta strategia toteutuisi ja näkyisi konkreettisesti koko organisaatiossa, eikä vain muutamien innokkaiden henkilöiden toimintana. Lisäksi toivottiin, että kyselyn tulokset julkistetaan, jotta päättäjät ja yksikönjohtajat näkevät Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen ja toimintaohjelman 2016–2020 merkityksellisyyden ja toimeenpanon tilanteen.

6 TUTKIMUKSEN YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä luvussa esitetään yhteenveto tutkimuksesta ja johtopäätökset tutkimuskysymyksiä vastauksien pohjalta. Lisäksi tulosten pohjalta analysoidaan mahdolliset jatkotutkimusaiheet.

6.1 Yhteenveto kyselystä

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, miten toisen asteen ammatilliset koulutuksen järjestäjät Pohjois-Pohjanmaalla kokevat Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategian ja toimintaohjelman 2016–2020 merkityksellisyyden yrittäjyyskasvatusta ohjaavana asiakirjana. Lisäksi selvitettiin, miten strategia ja toimintaohjelma on toimeenpantu toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa ja miten toimintaohjelmassa esitetyt tavoitteet yrittäjyys- ja työelämätaitojen, oppimisympäristöjen ja -menetelmien sekä yrittävän kulttuurin kehittämiseksi on otettu huomioon käytännössä. Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategia ja toimintaohjelma 2016–2020 on laadittu Kerttu Saalasti Instituutin (ent. Oulun Eteläisen instituutti) Yrittäjyyskasvatuksen kehittäminen Pohjois-Pohjanmaalla –hankkeessa (ESR).

Kysely kohdennettiin Jokilaaksojen koulutuskuntayhtymän, Koulutuskeskus Brahen, Oulun seudun ammattiopiston sekä Raahen Porvari- ja Kauppakoulun johdolle/yksikön johdolle, rehtoreille ja/tai pedagogisesta toiminnasta vastaaville henkilöille, lähiesimiehille ja muille avainhenkilöille, jotka ovat osana yrittäjyyskasvatuksen toimeenpanoa. Kyselyn kohdejoukko oli 72 henkilöä. Kysymysasettelu johdettiin strategian ja toimintaohjelman toiselle asteelle asetetuista tavoitteista. Kvantitatiivinen kysely toteutettiin Webropol-kyselynä joulukuun 2016 ja tammikuun 2017 välisenä aikana. Vastausprosentti oli 32 % (n = 23). Vastaajista pääosa toimii osastonjohtajana tai koulutusalaavastaavana, toisin sanoen tehtävässä, johon sisältyy pedagogisten ratkaisujen toimeenpanoa. Toiseksi suurin vastaajajoukko olivat rehtorit, yksikön johtajat tms. Suhteellisesti eniten vastauksia saatiin Oulun seudun koulutuskuntayhtymän Oulun ammattiopistosta.

Tiedottaminen Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategiasta ja toimintaohjelmasta 2016–2020 on vaihdellut vastaajaorganisaatioissa. Pääasiallisesti on tiedotettu sähköpostitse tai henkilökunta- ja/tai opettajienkokouksissa. Muina tiedotuskanavina mainittiin myös intra, yrittäjyystiimin materiaalit, infot, käyttö- ja vuosisuunnitelmat sekä opetussuunnitelmien vuosisuunnittelu.

Strategiaa ja toimintaohjelmaa on käsitelty johtoryhmässä ja/tai pedagogista toimintaa ohjaavassa työryhmässä tai yrittäjyystiimissä. Viidennessä vastaajista totesi, että käsittelyn yhteydessä yrittäjyyskasvatuksen strategia päätettiin ottaa osaksi opetus- ja toteuttamissuunnitelmia ja viedä osaksi käytännön toimintaa. Valtaosa vastaajista (60 %) kuitenkin totesi, että strategia päätettiin ottaa joiltakin osin huomioon toteuttamis- ja opetussuunnitelmissa, mutta toimintaohjelman täytäntöönpano on satunnaista. Strategian käsittely ei ole merkinnyt suunniteltuja toimenpiteitä yrittäjyyskasvatuksen strategian ja toimintaohjelman toimeenpanon edistämiseksi 20 % vastaajista. Asiakirjan käsittelystä organisaatiossa ja siitä seuranneista toimenpiteistä oli myös epätietoisuutta yli kolmanneksella vastaajista.

Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategiaa ja toimintaohjelmaa ei ole otettu systemaattisesti osaksi strategista johtamista. Vain 22 %:ssa vastauksista arvioitiin, että laadittu yrittäjyyskasvatuksen strategia ja toimintaohjelma 2016–2020 on vaikuttanut organisaation johdon tekemiin linjauksiin yrittäjyysosaamisen kehittämisessä paljon tai erittäin paljon. Jopa 39 % vastaajista arvioi, että laaditun strategian vaikutukset yrittäjyysosaamisen kehittämiseen vähäisiksi tai, että strategialla ei ole ollut vaikutusta johdon tekemiin linjauksiin. Vastaajista 35 % ilmoitti, että strategia ja toimintaohjelma on vain vähän tai ei lainkaan osana organisaation strategista johtamista. Lisäksi 13 % vastaajista ei osannut sanoa onko laadittu strategia osana organisaation johtamista.

Toisen asteen ammatillisen koulutuksen tutkintojen toimeenpanon pedagogisissa ratkaisuihin, kuten opetus- ja toteuttamissuunnitelmien laadinnassa ja oppimisympäristöissä, laadittua asiakirjaa on hyödynnetty jonkin verran tai vähän (52 % vastaajista). Jopa vajaa kolmannes (30 % vastaajista) ilmoitti, että tutkintojen toimeenpanon pedagogisessa suunnittelussa asiakirjaa ei ole hyödynnetty lainkaan tai korkeintaan erittäin vähän. Hieman yli puolet vastaajista (52 %) ilmoitti, että strategiassa esitetyt tavoitteet on viety vähän tai jonkin verran osaksi arjen toimintaa.

Omassa työssään 35 % vastaajista oli hyödyntänyt paljon tai erittäin paljon Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategiaa ja toimintaohjelmaa 2016–2020. Vastaajaryhmistä opettajat olivat hyödyntäneet laadittua strategiaa ja toimintaohjelmaa eniten omassa työssään.

Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategian ja toimintaohjelman 2016–2020 hyödyntämistä ovat edistäneet mm. tiedottaminen, tapahtumat, koulutukset sekä yrittäjyyskasvatuskoordinaattorin toiminta. Yrittäjyyskasvatuksen strategia -dokumenttia pidetään tärkeänä siinä olevien mallien vuoksi. Samanaikainen tutkintojen toteutussuunnitelmien päivitys on edistänyt asiakirjan käyttöönottoa. Hyödyntämistä ovat edistäneet koulutusorganisaation johdon tuki, yrittäjyyskasvatusverkosto alueella sekä oma

osaaminen ja innostus yhdessä opiskelijoiden kanssa. Osuuskunta-ajattelu yhdessä Nuori yrittäjyys -infojen ja muiden yrittäjyyskasvatuksen tilaisuuksien kanssa on koettu hyödyntävän yrittäjyyskasvatuksen strategian ja toimintaohjelman täytäntöönpanoa.

Hyödyntämistä estävinä tekijöinä mainittiin strategiseen johtamiseen liittyviä asioita. Johtajat tai esimiehet eivät ole ottaneet strategiaa osaksi oman yksikkönsä strategista johtamista tai sitoutuneet strategiaan. Näkemysten mukaan, sitä mitä ei osata, ei myöskään suosita strategisessa johtamisessa. Strategiasta ja toimintaohjelmasta ei ole riittävästi tietoa ja tiedonkulussa on puutteita. Toisaalta ammatillisella toisella asteella on tällä hetkellä niin valtava tietotulva, ettei kaikkeen ehdi syventyä. Näin ollen sinänsä hyvän strategian koetaan hukkuvan uusien asioiden ja toimintaohjeiden informaatiotulvaan. Hyödyntämistä heikentävänä tekijöinä pidetään lisäksi henkilöstön vaihdoksia sekä sitä, että ei ole voinut osallistua strategian ja toimintaohjelman laadintaprosessiin.

Osalle vastaajista strategian ja toimintaohjelman tavoitteet ja sisällöt ovat jo arkea. Tällöin laadittua strategiaa ja toimintaohjelmaa ei ole aktiivisesti hyödynnetty, koska strategiassa esille nostetut yrittäjyyskasvatuksen toimenpiteet ovat tuttuja ja tunnistettuja. Ammatillisissa tutkinnon perusteissa nähdään olevan samansuuntaista linjauksia, joten yrittäjyyskasvatuksen sisältöjä on jo laajasti huomioitu ja yrittäjyyden opintoja toteutetaan jo muutenkin koulutusorganisaatiossa.

Vastaajat arvioivat Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategiassa toisen asteen ammatilliselle koulutukselle määriteltyjen yrittäjyys- ja työelämätaitojen sekä oppimisympäristöjen ja -menetelmien tavoitteiden merkityksellisyyttä ja toteutumista omassa organisaatiossa. Vähiten eroa eli kuulua merkityksellisyyden ja toteutumisen välillä nähtiin oppilaitoksen ulkopuolisen työssäoppimisen merkityksessä ja toteutumisessa. Sitä, että jokainen tutkinnon suorittaja hankkii osaamista työssäoppien oppilaitoksen ulkopuolisessa organisaatiossa, pidetään erittäin tärkeänä, ja se toteutuu organisaatioissa erittäin hyvin.

Vastaajat pitävät tärkeänä, jopa erittäin tärkeänä, että työelämän ja yrittäjien asiantuntijuutta ja näkemyksiä hyödynnettäisiin yrittäjyyskasvatuksen toteutuksessa, samoin kuin, että opetushenkilöstön pedagogista osaamista kehitetään suunnitelmallisesti, mutta molemmat tavoitteet koetaan toteutuvan käytännössä huonosti tai kohtalaisesti. Ammatillisen toisen asteen reformin tavoitteiden mukaiset yksilölliset opintopolut yrittäjyyden osalta toteutuvat vastauksien perusteella heikosti, samoin yrittäjyysosaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen, vaikkakin ne nähdään tärkeinä. Työelämässä vaadittavien alais- ja esimiestaitojen kehittäminen aidoissa työelämän tehtävissä ja/tai projektityöskentelyn avulla ei toteudu

merkityksellisyydestä huolimatta kuin kohtalaisesti. Pedagogisissa ratkaisuissa merkityksellisenä pidetään, että ammatillisella toisella asteella tutkinnon suorittajia kannustetaan hankkimaan yrittäjyydessä tarvittavaa tietoa, toimimaan yrittäjämäisesti ja kehittämään ammatillisia vahvuuksiaan sekä yrittäjyys- ja työelämäosaamistaan suunnitelmallisesti, mutta käytännössä nämä pedagogiset toimintatavat toteutuvat huonosti tai kohtalaisesti.

Vastaajien mielestä yrittävää kulttuuria lisätään työyhteisössä kehittämällä pedagogista ajattelua ja toimintatapoja. Opiskelussa tulee vahvistaa oma-aloitteellisuutta ja vastuuntuntoista osaamisen hankkimista. Sisäistä yrittäjyyttä ja osaamisperusteisuutta halutaan vahvistaa tutkintojen suorittamisessa. Lisää yrittäjyyteen liittyviä kokeiluja kaivataan sekä yrittäjyyden vielä parempaa integroimista osaksi opetuksen toteuttamista. Opettajia tulee rohkaista yrittäjyyskasvatuksen keinojen käyttämiseen kaikessa opetuksessa. Esimerkiksi osuuskuntatoimintaa, Nuori Yrittäjyys -toimintaa ja kesäyrittäjyyttä halutaan lisätä, koska ne mahdollistavat uskalikkojen yrittäjyyskokeiluja, jotka laajemminkin levittävät opiskelijoiden kiinnostusta yrittäjyyteen. Opetussuunnitelmia tulee kehittää niin, että yrittäjyyspolku on aito vaihtoehto. Merkittävänä nähdään oppilaitoksien yrittäjyyteen keskittyvät tapahtumat sekä kansainvälisyystoiminta, jotka osaltaan edistävät yrittävää kulttuuria. Oppilaitoksien omat harjoitusyritykset, joissa tehdään aitoja asiakastöitä kustannustietoisesti, ovat merkityksellisiä yrittävässä toimintakulttuurissa.

Työpaikalla tapahtuva oppiminen eli työssäoppiminen on yrittävän kulttuurin rakentamisen keskiössä. Kokonaisuudessaan yrittävässä kulttuurissa työelämäyhteistyötä ja sen kehittämistä pidetään hyvin tärkeänä edelleen. Yritysyhteistyötä ehdotetaan lisättäväksi mm. siten, että työelämässä/ yrityksissä tehtävien ammattiosaamisen näyttöjen ja tutkintotilaisuuksien määrää tulee edelleen kasvattaa, yrittäjyyteen perehtymistä työssäoppimisen jaksolla tulee lisätä sisällyttämällä niihin yrittäjyysisältöjä ja opiskelijaa tulee vastuuttaa työssäoppimisessa. Yritysyhteistyötä edistävät nk. kummiyrityksien kanssa asiakastöinä toteutettavat yritysprojektityöt ja yrittäjäluennot.

Osassa vastausorganisaatioita yrittävän kulttuurin rakentamisessa ollaan alkuvaiheessa. Yrittäjyyteen liittyviä asioita ollaan vasta rakentamassa ja kulttuurin rakentamiseksi on ravisteltava ja informoitava sekä organisaatioiden johtoa ja toisaalta koko henkilökuntaa. Reformin toimeenpanon vaikutukset näkyivät vastauksissa, joissa todettiin, että henkilöstöä on vähennetty tai avainhenkilöt ovat poistuneet henkilöstöstä, jolloin työnjako ei ole vielä selkiintynyt jäljelle jääneiden kesken. Kaventuneiden resursien myötä koetaan, että työpaikalla tapahtuvan oppimisen ohjaus ja valvonta eivät ole riittäviä. Yrityskontaktit ovat puutteellisia, jota voitaneen pitää haasteellisena varsinkin nyt, kun reformin myötä työ-

paikoilla tapahtuvan oppimisen määrä lisääntyy. Uusien pedagogisten mallien käyttöönotto ei ole edennyt, koska kuten vastauksissa todettiin, toimenpiteet oppimisen laajentamiseksi ovat kaventuneet talouspaineisiin vedoten.

Yrittävän kulttuurin rakentamisessa opettajien osaamisella nähdään olevan tärkeä merkitys. Opettajille kaivataan yrittäjyyskasvatuskoulutusta ja alueella meneillään olevat yrittäjyyskasvatuksen koulutukset ovat merkityksellisiä. Lisäksi kaivataan asennemuokkausta, tietoja, taitoja ja resursseja yrittäjyyden ja yrittävän toimintakulttuurin edistämiseksi niin opettajille kuin esimiehillekin. Opettajien työelämäjaksoja ehdotetaan pakollisiksi.

Kyselyn tulokset on esitelty Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen kehittäminen –hankkeen ohjausryhmän kokouksessa 23.2.2017 sekä Yrittäjyyskasvatus-verkoston kokouksessa 11.4.2017. Tutkimuksessa saatua tietoa hyödynnetään osana Kerttu Saalasti Instituutin Yrittäjyyskasvatuksen kehittäminen Pohjois-Pohjanmaalla –hankkeen vaikuttavuuden arviointia.

6.2 Johtopäätökset

Tutkimuksen avulla pyrittiin evaluoimaan Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategian ja toimintaohjelman 2016 – 2020 merkityksellisyyttä ja toimeenpanoa toisen asteen ammatillisen koulutuksen järjestäjille. Kyselyn johtopäätöksenä voidaan todeta, että strategia ja toimintaohjelma on periaatteellisella tasolla merkityksellinen toisen asteen ammatillisen koulutuksen järjestäjille Pohjois-Pohjanmaalla, mutta strategiaan ja toimintaohjelmaan sitoutuminen, strategiaviestintä sekä strategian implementointi ovat vaihtelevia, osittain jopa puutteellista. Eräs vastaajista totesikin, että strategia vaatii myös strategista johtamista toteutuakseen. Erityisesti lähiesimiesten, kuten osastonjohtajien ja koulutuslavastaavien, perehdyttämistä Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategiaan ja toimintaohjelmaan 2016–2020 tulisi vahvistaa. Strategisiin tavoitteisiin sitoutumisen kannalta rehtoreiden tai yksikön johtajien tulisi selkeyttää, miten laadittu strategia on osana oman yksikön strategista johtamista sekä käydä dialogia henkilöstön kanssa strategian toimeenpanoon liittyen.

Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategian ja toimintaohjelman 2016–2020 toimenpiteiden hyödyntäminen osana opetussuunnitelmien, vuosisuunnitelmien sekä oppimis- ja opetusmenetelmien kehittämistä ei ole toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa vielä systemaattista, vaan organisaatioissa

edetään muutamien strategiaan perehtyneiden ja yrittäjyyskasvatuksesta innostuneiden henkilöiden voimin. Joissakin vastaajaorganisaatioissa ollaan vasta aloittamassa yrittäjyyskasvatuksen systemaattista sisällyttämistä opintoihin sekä yrittäjyyttä vahvistavien opintopolkujen rakentamista. Toisaalta vastauksista kävi ilmi, että osassa organisaatioissa on jo vakiintuneita käytänteitä yrittäjyyskasvatukselle ja niitä halutaan kehittää edelleen.

Yrittäjyyskasvatuksen strategian ja toimintaohjelman toteutumisessa ja yrittäjyyskasvatuksen kehittämisessä eniten kehitettävää nähtiin opettajien yrittäjyysosaamisen, jopa asenteiden systemaattisessa kehittämisessä koulutuksen, infojen ja työelämäjaksojen avulla. Henkilöstömuutokset organisaatioissa heijastuvat strategian toimeenpanoon. Yrittäjyyskasvatus nähdään jonkin verran irrallisena vaikka pedagogiset ratkaisut opetusmenetelmissä ja oppimisympäristöissä ovat tunnistettuja ja ideoita yrittävän kulttuurin kehittämiseksi tuotiin vastauksissa monipuolisesti esille.

Työpaikalla tapahtuva oppiminen eli työssäoppiminen on merkityksellisin yrittäjyyskasvatuksen kannalta ja se toteutuu hyvin ammatillisella toisella asteella. Työssäoppimiseen voitaisiin ammatillisen osaamisen lisäksi entistä enemmän sisällyttää myös yrittäjyyteen perehtymistä työpaikoilla. Suunnitelmallinen ja tavoitteellinen koulutusorganisaatioiden ja työelämän välinen kehittämiskumppanuuksien vahvistaminen nähdään tärkeänä ja se on myös keskiössä reformin tavoitteissa. Reformin tavoitteissa todetaan, että koulutuksen järjestäjän olisi jatkossa resursoitava riittävästi henkilöstövoimavarojaan työpaikalla tapahtuvan opiskelun ohjaamiseen, työpaikkojen tukemiseen sekä vastattava työelämäyhteistyön laadukkaasta ja asiakaslähtöisestä hoitamisesta ja siihen liittyvästä osaamisesta. Tämä edellyttää henkilöstön työelämäpedagogisen osaamisen vahvistamista ja työelämäyhteistyön vastuunjako koulutusorganisaatiossa. Osaamisen hankkimisesta merkittävä osa siirtyy reformin myötä työpaikoille ja tämä vaatii hyvää yhteistyötä toimiakseen, samoin kuin yrittäjyyden toimintatapojen huomioonottamista. Opettajien työelämäverkostojen systemaattinen ylläpitäminen ja kehittäminen sekä työelämän kanssa tehtävä muu yhteistyö kuten erilaiset yhteistyötapahtumat ja työelämän asiantuntijoiden puheenvuorot lisäävät ammatillisen toisen asteen koulutuksen työelämälähtöisyyttä ja tukevat yrittäjyyskasvatusta.

Ammatillisella toisella asteella eri tutkinnoissa tehtävät asiakastyöt ovat vakiintunut käytänne osaamisen hankkimiseksi ja osaamisen osoittamiseksi esim. ammattiosaamisen näytöissä. Oppilaitoksissa tehtäviin asiakaspalvelutöihin tulee yrittäjyyskasvatuksen kehittämisen näkökulmasta sisällyttää entistä enemmän kustannustietoisuutta ja palvelujen tuotteistamista opiskelijan osaamisen ja taidon mukaan.

Yrittäjyysosaamista tukevien opintojen aitoa valinnanmahdollisuutta rajoittaa se, että koulutusorganisaatiot eivät ole vielä tehneet riittävän näkyväksi yrittäjyyden opintopolkuja, jolloin opiskelijoiden on vaikea valita kyseisiä opintoja. Yrittäjyysopintopolkujen rakentaminen yli opetusyksiköiden ja koulutusalojen vaatii yhteissuunnittelua ja toiminnan uudelleenorganisointia. Yrittäjyysopintopolkujen näkyväksi tekeminen opetustarjonnassa voidaan huomioida uusien tutkinnon perusteiden toimeenpanossa ja reformin myötä toimintaa uudelleen organisoitaessa. Yksilöllisten opintopolkujen mallit pedagogisessa ratkaisussa tulevat tulevaisuudessa korostumaan myös yrittäjyyttä tukevien opintojen osalta. Uusien yrittäjyyden opiskelumuotojen (osuuskunta, NY, kesäyrittäjyys) merkitys koulutusorganisaatioissa on kasvanut ja ne koetaan tarpeellisina ja mielekkäinä yrittäjyyskasvatuksen ja yrittäjyysosaamisen edistäjinä.

Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategia ja toimintaohjelma 2016 – 2020 tukee toisen asteen ammatillisen koulutuksen reformin koulutuspoliittisia tavoitteita (yksilöllisyys, työelämälähtöisyys, joustavat opintopolut, osaamisperusteisuus). Näitä halutaan vastaajaorganisaatioissa myös kehittää edelleen ja samalla vahvistaa yrittävää kulttuuria. Uusien pedagogisten toimintatapojen käyttöönottoa halutaan tukea kaikessa toiminnassa, niin opiskelijoiden kuin henkilöstön keskuudessakin. Yrittävän kulttuurin rakentaminen on strategian ja toimintaohjelman mukaan koulutusorganisaatioiden johdon, henkilötön, yhteistyökumppaneiden ja oppijoiden yhteinen tehtävä. Strategia haastaa ammatillista toista astetta muuttamaan toimintaansa kohti yrittävää kulttuuria, aivan kuten toisen asteen ammatillisen koulutuksen reformin toimeenpanokin. Voitaneekin todeta, että Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategia ja toimintaohjelma 2016–2020 on konkreettinen, toteutettavissa oleva, käytännönläheinen askelmerkkien näyttävä yrittävän kulttuurin rakentamiseksi ja sen toimeenpano on samalla myös reformin tavoitteiden toimeenpanoa koulutusorganisaatioissa.

Tutkimustulosten perusteella voidaan todeta, että tutkimuskysymyksiin Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategian ja toimintaohjelman 2016 – 2020 merkityksellisyydestä ja toimeenpanosta toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa saatiin suuntaa antavat vastaukset. Maakunnallista yrittäjyyskasvatuksen strategiaa ja toimintaohjelmaa pidetään merkityksellisenä, mutta sen strateginen toimeenpano ja siihen sitoutuminen ovat vielä kokonaisuudessaan satunnaista. Yrittäjyyskasvatuksen strategiasta ja toimintaohjelmasta tiedottamista ja toimeenpanon strategista johtamista tulee edelleen kehittää. Tutkimuksen avulla saatiin tietoa yrittäjyyskasvatuksen strategiassa ja toimintaohjelmassa esitettyjen toisen asteen ammatillisen koulutukselle asetettujen yrittäjyys- ja työelämätaitojen sekä oppimisympäristöjen ja –menetelmien tavoitteiden kehittämiskohteet.

6.3 Jatkotutkimusaiheet ja opinnäytetyön arviointi

Jatkotutkimuksena Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategian ja toimintaohjelman 2016–2020 merkityksellisyyttä ja toimeenpanoa voitaisiin selvittää kaikilta maakunnan koulutustoimijoilta, jotta saataisiin tietoa siitä, miten laadittu strategia ja toimintaohjelma käytännössä koulutuksen arjessa toteutuu. Kaikille kouluasteille tehtävän tutkimuksen avulla muodostuisi kokonaisnäkemys maakuntaohjelmaa tukevan yrittäjyyskasvatuksen polun toteutumisesta. Tutkimuksen avulla voitaisiin tehdä näkyväksi eri toimijoille, miten strategian tavoitteiden mukainen lasten ja nuorten yrittäjämäinen asenne ja osaaminen kehittyvät ikävuosien karttuessa katkeamattomana polkuna koulutusasteelta toiselle.

Strategian implementointiin liittyen toisen asteen ammatillisista koulutusorganisaatioista olisi mielenkiintoista kartoittaa, miten erilaisten strategioiden käytäntöön vieminen todellisuudessa tapahtuu, miten tavoitteet toimeenpanolle asetetaan ja miten toteutumista seurataan, varsinkin nyt, kun reformi haastaa koulutuksen järjestäjät entistä tehokkaampaan ja tavoitteellisempaan toimintaan.

Kansallinen arviointineuvosto (KARVI) tulee vuosina 2017–2018 arvioimaan korkeakoulujen ja ammatillisen koulutuksen yrittäjyyskasvatusta ja innovaatiotoimintaa. Tutkimusasetelma tarkentuu kevään 2017 aikana. Yrittäjyyden ja innovaatiotoiminnan arvioinnin tehtävänä on tuottaa monipuolista tietoa ammatillisesta koulutusjärjestelmästä. Arvioinnissa ollaan kiinnostuneita yrittäjyyttä ja innovaatiotoimintaa edistävästä ja estävästä tekijöistä. Tutkimuksen teemat käsittelevät tutkintojen perusteita, koulutuksen järjestäjän yrittäjyyteen ja innovaatiotoimintaan liittyvää toimintakulttuuria, opettajien taitoja ja asenteita ja opetusmenetelmien käyttöä, yritys- ja oppilaitosyhteistyötä sekä työelämälähtöisyyttä. Keskeistä selvityksessä on lisäksi osaamisen tunnistaminen ja polkutoiminta. Ammatillisen toisen asteen tutkimuksen aineisto kerätään opiskelija- ja yrittäjälähtöisesti, ja se kohdennetaan ammatillisen koulutuksen yrittäjyyspolkujen opiskelijoille sekä ammatillisesta koulutuksesta viiden viime vuoden aikana valmistuneille yrittäjille. Koulutuksenjärjestäjien osalta tutkimus kohdentuu yrittäjyyden tunnistamiseen ja polkutoimintaan. Osana tutkimusta tullaan valitsemaan muutama alueellinen case yksityiskohtaisempaan tarkasteluun hyvien käytänteiden löytämiseksi. Tässä tutkimuksessa Pohjois-Pohjanmaan toimijoiden toivoisi olevan aktiivisia, jotta saataisiin näkyväksi laajemmin maakunnallinen toisen asteen ammatillisen koulutuksen yrittäjyyskasvatuksen tila.

Jatkotutkimuksena olisi mahdollista tarkastella myös Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategian ja toimintaohjelman 2016–2020 vaikuttavuutta erityisesti opiskelijoiden näkökulmasta. Saavutaanko yrittäjyyskasvatuksen strategiaa ja toimintaohjelmaa 2016–2020 toimeenpanemalla niitä tulevaisuuden yrittäjyys- ja työelämätaitoja, joita Pohjois-Pohjanmaan nuoret tarvitsevat tehdäkseen Pohjois-Pohjanmaasta maailman parhaan paikan elää, tehdä töitä ja yrittää.

Opinnäytetyöni kokonaisarvioinnin osalta voin todeta, että työ on kehittänyt ammatillista osaamistani ja tuottanut lisäarvoa työn tilaajille, koska sitä voidaan hyödyntää Yrittäjyyskasvatuksen kehittäminen -hankkeen vaikuttavuuden arvioinnissa ja kyselyn kysymyksiä on mahdollista vertaistiedon saamiseksi hyödyntää myös muiden kouluasteiden kohdalla. Olen ollut mukana strategian ja toimintaohjelman laadinnassa ja kiinnostavaa oli selvittää, miten implementointi on toteutunut. Tietolähteitä aihealueeseen liittyen on todella paljon saatavilla ja rajaus on ollut haastava. Tutkimusmenetelmiin ja rajaukseen vaikuttivat toimeksiantajan tahtotilan lisäksi oma mielenkiintoni toisen asteen ammatillista koulutusta kohtaan. Valitsemalla myös muita toisen asteen ammatillisen koulutuksen järjestäjiä kuten kansanopistot, olisi ollut mahdollista saada vielä laajemmin vertailutietoa. Opinnäytetyö on mielestäni perusteltu kokonaisuus ja sen toteutus on johdonmukainen.

Tutkimuksien tekeminen ja niistä raportoiminen ovat tärkeitä kaikessa kehittämistyössä. Opinnäytetyöprosessi on ollut hyvä mahdollisuus kehittyä myös kirjoittajana. Opinnäytetyön tutkimustuloksien tulisi synnyttää uusia innovaatioita ja kehittämissuhteita. Tällöin kirjallisen raportoinnin rinnalla tulisi korostua enemmän myös se, mitä jatkotoimenpiteitä käytännössä tuloksien perusteella suositellaan ja toimeenpannaan. Käyttäjälähtöisellä ”opinnäytetöiden hyvien käytänteiden”-sivustolla voitaisiin ehkä jakaa työelämälähtöisemmin ammattikorkeakouluissa tehtyä opiskelijoiden tutkimus- ja kehittämistyötä. Oman tutkimuksen markkinointia ja tiedottamista, niin painetuissa julkaisuissa kuin sosiaalisessa mediassakaan, ei tule unohtaa.

LÄHTEET

- Elinkeinoelämän keskusliitto. 2014. Mahdollisuuksien Suomi. Yrittäjyyslinjaukset 2015–2019. PDF-dokumentti. Saatavissa: [https://ek.fi/wp-content/uploads/Mahdollisuuksien Suomi Yrittajyyslinjaukset 2015 2019.pdf](https://ek.fi/wp-content/uploads/Mahdollisuuksien_Suomi_Yrittajyyslinjaukset_2015_2019.pdf). Viitattu 5.4.2017.
- Eskola, L., Niinikoski, R., Keränen, H., Muhos, M. 2013. Yrittäjyyskasvatus Pohjois-Pohjanmaalla Nykytila 2013. Tuotantotalouden työpapereita 1/2014. Oulun Eteläisen instituutti. Saatavissa <http://jultika oulu.fi/files/isbn9789526204444.pdf>. Viitattu 12.10.2016.
- Euroopan komissio. 2012a. Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden Komitealle. Koulutuksen uudelleenajattelu: sosioekonomisten vaikutusten parantaminen investoimalla taitoihin. Saatavissa: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:52012DC0669&from=EN>. Viitattu 19.3.2017.
- Euroopan komissio. 2012b. Koulutuksen uudelleenajattelu ja Suomi. Saatavissa http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/repository/languages/policy/strategic-framework/documents/rethinking-leaflet/finland-rethinking-100913_fi.pdf. Viitattu 13.3.2017.
- Euroopan yhteisöjen komissio. 2003. Vihreä kirja. Yrittäjyys Euroopassa. Saatavissa: <http://docplayer.fi/836237-Euroopan-yhteisöjen-komissio-vihrea-kirja-yrittajyys-euroopassa-original-en-komission-esittama.html>. Viitattu 13.3.2017.
- Forsell, M. 2015. Johdanto tieteelliseen kirjoittamiseen. 2. uudistettu painos .Centria-ammattikorkeakoulu. Juvenes Print.
- Hyppänen, R. 2013. Esimiesosaaminen. Liiketoiminnan menestystekijä. Saatavilla: <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789513762582>. Viitattu 2.4.2017.
- Jokilaaksojen koulutuskuntayhtymä. 2011. Hallintosääntö. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.jedu.fi/Data/content/Liitetiedostot/JEDU%20hallinto/Hallintos%20A4%20nt%20B6%20yv%2019.12.2011.pdf>. Viitattu 12.1.2017.

Jokilaaksojen koulutuskuntayhtymä. 2016. Strategia 2017–2019. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.jedu.fi/Data/content/Liitetiedostot/JEDU%20hallinto/Strategiat%20ja%20suunnitelmat/JEDU%20Strategia%202017-2019.pdf>. Viitattu 3.4.2017.

Järvi, T. 2013. Yrittäjyyden oppiminen ammatillisella toisella asteella. Väitöstutkimus. Lapin Yliopisto. kasvatustieteellinen tiedekunta. Lapin yliopistokustannus.

Kielitoimiston sanakirja. 2014. Kotimaisten kielten keskuksen verkkojulkaisuja 35. Kotimaisten kielten keskus. Verkkojulkaisu. Päivitettävä julkaisu. Saatavissa: <http://www.kielitoimistonsanakirja.fi/>. Viitattu 28.3.2017

Kerttu Saalasti Instituutti. 2017. Saatavissa: <http://www.oulu.fi/ksi/node/15658>. Viitattu 28.3.2017.

Koulutuskeskus Brahe. 2016. Strategia 2016–2020. PDF-dokumentti. Saatavissa: [http://www.raahe-
nedu.fi/wp-content/uploads/RKKY-strategia-2016-2020.pdf](http://www.raahe-
nedu.fi/wp-content/uploads/RKKY-strategia-2016-2020.pdf). Viitattu 3.4.2017.

Kyrö, P., Ripatti, A. 2006. Yrittäjyyden opetuksen uudet tuulet. Teoksessa P. Kyrö ja A. Ripatti (toim.). Yrittäjyyskasvatuksen uusia tuulia. Yrittäjyyskasvatuksen julkaisusarja. Tampereen yliopiston kauppa-
korkeakoulu, Tampereen yliopisto. 1-17.

Saatavissa: [http://www.enorssi.fi/hankkeet/yrittajyyskasvatus/pdf/Intro%20Kyro%20ja%20Ripatti%20uus-
sia%20tuulia.pdf](http://www.enorssi.fi/hankkeet/yrittajyyskasvatus/pdf/Intro%20Kyro%20ja%20Ripatti%20uus-
sia%20tuulia.pdf). Viitattu 12.10.2016.

Laki ammatillisesta koulutuksesta 21.8.1998/630. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980630>. Viitattu 20.11.2016.

Lamppu, V.M. 2014. Yrittäjyysalan tutkintotoimikuntaseminaari 2014. Saatavissa: http://www.oph.fi/download/158105_OPH_220514_3_.pdf. Viitattu 7.10.2016.

Lappeenrannan Yliopisto. 2017. Yrittäjyyskasvatuksen mittaristo. Saatavissa: [https://development-
centre.lut.fi/muut/mittaristo/index.aspx](https://development-
centre.lut.fi/muut/mittaristo/index.aspx) . Viitattu 25.4.2017.

Nuori Yrittäjyys. 2017a. NY24h-leiri. 2017. Saatavissa: <https://nuoriyrittajyys.fi/ohjelmat/24h-leiri/>
Viitattu 23.4.2017.

Nuori Yrittäjyys. 2017b. NY vuosi yrittäjänä. Saatavissa: <http://nyvuosiyrittajana.fi/>. Viitattu 23.4.2017..

Opetushallitus. 2010. Ammatillisen perustutkinnon perusteet. Audiovisuaalisen viestinnän perustutkinto. Määräys 32/011/2010. Saatavissa: http://www.oph.fi/download/125097_Audio.pdf. Viitattu 20.11.2016.

Opetushallitus. 2016. Audiovisuaalisen viestinnän perustutkinto. Määräys 38/011/2014. Saatavissa: <https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-service/api/dokumentit/1984709>. Viitattu 20.11.2016.

Opetushallitus. 2017a. Ammatillinen peruskoulutus. Saatavissa: http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/ammattikoulutus/amatilliset_perustutkinnot. Viitattu 20.11.2016.

Opetushallitus.2017b. Elinikäisen oppimisen avaintaidot. Saatavissa: http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/ammattikoulutus/amatilliset_perustutkinnot/elinikaisen_oppimisen_avaintaidot. Viitattu 20.11.2016

Opetushallitus 2017c. Tutkintorakenne. Saatavissa: http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/ammattikoulutus/tutkintorakenne. Viitattu 1.5.2017.

Opetushallitus 2017d. Näyttötutkintoon valmistava koulutus. Saatavissa: http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/ammattikoulutus/nayttotutkinnot/naytt%C3%B6tutkintoon_valmistava_koulutus. Viitattu 1.5.2017.

Opetusministeriö. 2009. Yrittäjyyskasvatuksen suuntaviivat. Opetusministeriön julkaisuja 2009. Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto. PDF-tiedosto. Saatavissa: https://www.opetin.fi/wp-content/uploads/2013/11/opm_yrittajyyskasvatuksen_suuntaviivat.pdf. Viitattu 13.3.2017.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2016. Ammatillisen koulutuksen reformi. PDF-dokumentti. Saatavissa: http://www.oph.fi/download/174689_nao_reformi_okm.pdf .Viitattu 20.11.2016.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2017a. Yrittäjyyslinjaukset koulutukseen. Saatavissa: <https://www.opetin.fi/oiva-tyokalu-yrittajyyskasvatukseen-yrittajyyslinjaukset-koulutukseen-julkistettu>. Viitattu 28.3.2017.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2017b. Ammatillinen koulutus. Saatavissa: <http://minedu.fi/ammattillinen-koulutus->. Viitattu.12.10.2016.

Osuustoimintakeskus 2014. PDF-tiedosto. Saatavissa: http://www.osuustoimintakeskus.net/cms/wp-content/uploads/2014/02/otk_esite2014_A4_web.pdf. Viitattu 25.4.2017.

Oulun seudun ammattiopisto. 2016. Osekk OSAO esite. PDF-tiedosto. Saatavissa: <http://www.osao.fi/media/esitteet-ja-oppaat/osekkesite2016.pdf>, Viitattu 3.4.2017.

Oulun seudun koulutuskuntayhtymä. 2014. Osekk Oulun seudun koulutuskuntayhtymän strategia 2020. PDF-tiedosto. Saatavissa: <https://www.osao.fi/media/uutiskuvat/osekk-2020-strategia-190514.pdf> Viitattu 3.4.2017.

Pohjois-Pohjanmaan liitto. 2014. Pohjoispohjalaiset tekevät tulevaisuutensa. Pohjois-Pohjanmaa - Nuorten maakunta, Maakuntasuunnitelma 2040 ja Maakuntaohjelma 2014–2017. Pohjois-Pohjanmaan liiton julkaisu A:56. Www-dokumentti. Saatavissa: http://www.pohjois-pohjanmaa.fi/aluesuunnittelu/maakuntaohjelma_ja_-suunnitelma/maakuntaohjelma_2014-2017. Viitattu 28.3.2017.

Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategia ja toimintaohjelma 2016 – 2020. Saatavissa: www.minunpolkuni.fi. Viitattu 7.10.2016.

Remes, L., Hietanen, L. 2011. Yrittäjyyskasvatuksen käsitteen määrittelyä ja käytäntöjä yleissivistävän opettajankoulutuksen näkökulmasta. YKTT 2011. Lappeenranta. PDF-dokumentti. Saatavissa: http://www.yvi.fi/images/materiaalit/tutkimus/Remes_ja_Hietanen_YKTT_Lappeenranta_2011_muokattu_pdf.pdf. Viitattu 28.3.2017.

Salminen, J. 2014. Strategialähtöinen esimiestyö. Saatavissa: http://www.bonnierpro.fi.ezproxy.centria.fi/fi/node/32539/pdf?style=fin&form_build_id= Viitattu 28.3.2017.

Suominen, K., Karkulehto, K., Sipponen, J. & Hämäläinen, V. 2009. Esimies strategiavaikuttajaksi. WSOYPro Oy. Juva.

Raahen Porvari- ja Kauppakoulu. 2017. Saatavissa: <http://rpkk.fi/rpkk/>. Viitattu 3.4.2017.

Ruskovaara, E., Rytkölä, T., Seikkula-Leino, J., Ikävalko, M. & Mattila, J. 2011. Opettajien toteuttama yrittäjyyskasvatus ja reflektoinnin merkitys. Teoksessa: J. Heinonen, U. Hytti & A. Tiikkala (toim.). Yrittäjämäinen oppiminen: tavoitteita, toimintaa ja tuloksia. Turun yliopisto. Turun kauppakorkeakoulu & Kasvatustieteiden tiedekunta. 214–237. Saatavissa: https://developmentcentre.lut.fi/files/muut/Opettajien_toteuttama_yritt%C3%A4jyyskasvatus_reflektoinnin_merkitys.pdf

Seikkula-Leino, J., Hannula, H., Saarivirta, T. & Ruskovaara, E. 2011. Miten yrittäjyyskasvatus näkyy suomalaisen opettajankoulutuksen opetussuunnitelmissa? YKTT 6.-7.2011, Lappeenranta. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.yvi.fi/images/OPSfull%202011yktSEIKKULA-LEINO%20ET%20ALI.pdf>. Viitattu 25.4.2017.

Seikkula-Leino, J. 2013. Yrittäjyyskasvatus nyt ja vuonna 2020. Yrittäjyyskasvatus nyt ja vuonna 2020 - YVIIäisten kootut visiot-julkaisu. L. Yöntilä (toim.). Saatavissa: <http://www.yvi.fi/yrittajyyskasvatus-nyt-ja-vuonna-2020-julkaisu-paakirjoitus> . Viitattu 28.3.2017.

Suomen Yrittäjät. 2017. Koulu-yritysyhteistyö. Saatavissa: <https://www.yrittajat.fi/yrittajan-abc/koulu-tus-ja-kehittaminen/koulu-yritysyhteistyö-316963>. Viitattu 25.4.2017.

Tanskanen A., Tanskanen A. 2003. Evaluaatiotutkimus. Teoksessa Johdattelua tutkimusmenetelmiin. Metodologia ja tutkimus maantieteessä seminaari 2002. M. Tanskanen (toim.). Joensuun Yliopisto. Saatavissa: <http://docplayer.fi/11242001-Johdattelua-tutkimusmenetelmiin.html>. Viitattu 19.3.2017.

Uusyrittäjäkeskus. Tiedote 3.2.2017. Www-dokumentti. Saatavilla : <https://www.uusyrittajakeskus.fi/tiedotteet/suomessa-uskalletaan-taas-yrittaa/>. Viitattu 19.3.2017.

Valtioneuvoston kanslia. 2007. Pääministeri Matti Vanhasen hallituksen ohjelma 19.4.2007. Saatavissa: <http://valtioneuvosto.fi/documents/10184/368562/hallitusohjelma-vanhanen-II/2a27514c-b939-4bb6-9167-ce886c358dff>. Viitattu 12.3.2017.

Valtioneuvoston kanslia. 2011. Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma 22.6.2011. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://valtioneuvosto.fi/documents/10184/147449/Kataisen+hallituksen+ohjelma/81f1c20f-e353-47a8-8b8f-52ead83e5f1a>. Viitattu 12.3.2017.

Valtioneuvoston kanslia. 2015. Ratkaisujen Suomi. Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma 29.5.2015. Hallituksen julkaisusarja 10/2015. Www-dokumentti. Saatavissa: http://valtioneuvosto.fi/documents/10184/1427398/Ratkaisujen+Suomi_FI_YHDISTETTY_netti.pdf/801f523e-5dfb-45a4-8b4b-5b5491d6cc82. Viitattu 14.10.2016.

Valtioneuvoston tiedote. 2016. Www-dokumentti. Saatavissa: http://valtioneuvosto.fi/artikkeli/-/aset_publisher/hallituksen-yrittajyyspaketti-ja-tyollisyyspaketti-tukevat-kasvua?_101_IN-STANCE_3wyslLo1Z0ni_groupId=1410877. Viitattu 14.10.2016.

Valli, R. 2001. Johdatus tilastolliseen tutkimukseen. PS-kustannus. Jyväskylä.

Vuorinen, T. 2013. Strategiakirja. 20 työkalua. Talentum.

Vehkalahti, K. 2008. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Tammi. Vammalan kirjapaino.

YES-verkosto. 2017. Saatavissa: <http://www.yesverkosto.fi/>. Viitattu 25.4.2017.

Yrittäjyyskasvatuksen kehittäminen Pohjois-Pohjanmaalla -hanke. Oulun Yliopisto. Saatavissa: <http://www oulu.fi/ksi/node/30690>. Viitattu 12.10.2016.

Yrittäjyyskasvatuksen työkirja. 2017. PDF-dokumentti. Saatavissa: http://www.yesverkosto.fi/wp-content/uploads/2016/06/YES_Yrittajyyskasvatuksen_tyokirja_16x16_2017_fi_web_aukeamat.pdf
Viitattu 25.4.2017.

YVIstä energiaa yrittäjyyskasvatukseen. 2017. Saatavissa: <http://www.yvi.fi/> Viitattu 25.4.2017.

KYSELY

Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategia ja toimintaohjelma 2016–2020 toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa

Kyselyn taustaa ja tavoite:

Pohjois-Pohjanmaan nuoret tekevät tulevaisuuden on Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategia ja toimintaohjelma vuosille 2016–2020. Sen keskeisenä tavoitteena on yrittäjyys- ja työelämätaitojen vahvistaminen, yrittävän kulttuurin rakentaminen ja yrittäjyyden oppimisympäristöjen kehittäminen.

Tämän kyselyn tavoitteena on selvittää Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategian ja toimintaohjelman 2016–2020 merkitystä ja toimeenpanoa toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa. Yrittäjyyskasvatuksen strategian toteutumista seuraa Pohjois-Pohjanmaan liiton Koulutuksen ja tutkimuksen yhteistyöryhmä. Kyselyn tulokset raportoidaan yhteistyöryhmälle ja käytetään myös Yrittäjyyskasvatuksen kehittäminen Pohjois-Pohjanmaalla – hankkeen arvioinnissa.

Kyselyyn vastaaminen vie aikaa n. 15 minuuttia.

1. Valitse organisaatio jota edustat

- Koulutuskeskus Brahe
- Jokilaaksojen koulutuskuntayhtymä
- Oulun seudun koulutuskuntayhtymä
- Raahen Porvari- ja Kauppakoulu

2. Vastaajan asema/tehtäväkuva

- Rehtori, yksikönjohtaja tms.
- Koulutuslavastaava, osastonjohtaja
- tms. Opettaja, kouluttaja
- Muu tehtävä; mikä

3. Oletko osallistunut Oulun yliopiston, Oulun Eteläisen instituutin organisoimaan seututiimityöskentelyyn vuonna 2015, jossa Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategia ja toimintaohjelma 2016–2020 on laadittu yhteistyössä eri kouluasteiden edustajien kanssa?

- Kyllä
- En

4. Seuraavat väittämät liittyvät Yrittäjyyskasvatuksen strategian ja toimintaohjelman 2020 käyttöönottoon organisaatiossanne. Arvioi väittämiä oman organisaatiosi näkökulmasta.

EOS=en osaa sanoa, 0=ei lainkaan, 1=erittäin vähän, 2=vähän, 3=jonkin verran, 4=paljon, 5=erittäin paljon.

	EOS=en osaa sa- noa	0=ei lain- kaan	1=erittäin vähän	2=vä- hän	3=jon- kin ver- ran	4=pal- jon	5=erit- tään pal- jon
P-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategia ja toimintaohjelma 2016–2020 on osa organisaationi strategista johtamista.							
Laadittu yrittäjyyskasvatuksen strategia ja toimintaohjelma 2016–2020 on vaikuttanut organisaationi johdon tekemiin linjauksiin ammatillisen koulutuksen yrittäjyysosaamisen kehittämisessä							

Yrittäjyyskasvatuksen strategiaa ja toimintaohjelmaa 2016–2020 on hyödynnetty tutkintojen toimeenpanon pedagogisessa suunnittelussa (opetus- ja toteuttamissuunnitelmat, oppimisympäristöt)							
Yrittäjyyskasvatuksen strategiassa ja toimintaohjelmassa 2016–2020 esitetyjä tavoitteita on viety osaksi käytännön toimintaa							
Olen hyödyntänyt yrittäjyyskasvatuksen strategiaa ja toimintaohjelmaa omassa toiminnassani							

5. Mikäli olette hyödyntäneet yrittäjyyskasvatuksen strategiaa ja toimintaohjelmaa 2016–2020, mitkä tekijät ovat edistäneet sitä?

6. Mikäli ette ole hyödyntäneet juurikaan yrittäjyyskasvatuksen strategiaa ja toimintaohjelmaa 2016–2020, mitkä ovat olleet esteitä hyödyntämiselle?

7. Yrittäjyyskasvatuksen strategiasta ja toimintaohjelmasta 2016–2020 on tiedotettu henkilöstöä

- sähköpostitse
- henkilökunta- ja/ tai opettajien kokouksissa
- ops- ja/tai vuosisuunnittelutyön yhteydessä
- muutoin, miten?
- ei mitenkään
- en osaa sanoa

LIITE 1/3

8. Missä organisaatiosi pedagogista toimintaa ohjaavassa (työ)ryhmässä yrittäjyyskasvatuksen strategia ja toimintaohjelma on käsitelty?

- johtoryhmä tai vastaava
- tutkintokohtainen opetustyöryhmä
- jossain muussa, missä?
- en osaa sanoa

9. Mikäli Yrittäjyyskasvatuksen strategia ja toimintaohjelma 2016 – 2020 on käsitelty organisaatiosi pedagogista toimintaa ohjaavassa työryhmässä, mikä alla olevista väittämistä kuvaa toimintaanne parhaiten?

Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategia ja toimintaohjelma 2016 – 2020

- päätettiin ottaa osaksi opetus- ja toteuttamissuunnitelmia ja viedä se osaksi käytännön toimintaa
- päätettiin ottaa joiltakin osin huomioon opetus- ja toteuttamissuunnitelmissa, toimintaohjelman täytäntöönpano on kuitenkin satunnaista
- käsiteltiin, mutta toimeenpanon edistämiseksi ei kuitenkaan ole suunniteltuja toimenpiteitä

10. Yrittäjyyskasvatuksen toimintaohjelmassa 2016–2020 on kuvattuna ammatillisen toisen asteen yrittäjyyskasvatuksen tavoitteet.

Arvioi KUINKA TÄRKEÄNÄ PIDÄT toimintaohjelmassa esitettyjä tavoitteita ammatillisen toisen asteen tutkinnon suorittajien YRITTÄJYYS- ja TYÖELÄMÄTAITOJEN sekä organisaation OPPIMISYMPÄRISTÖJEN JA – MENETELMIEN kehittämiseksi.

Merkityksellisyys: 0=en osaa sanoa, 1=ei lainkaan tärkeä, 2=vähemmän tärkeä, 3=kohtalaisen tärkeä, 4=tärkeä, 5=erittäin tärkeä

Lisäksi arvioi kuinka organisaatiossasi TOTEUTUVAT KÄYTÄNNÖSSÄ, esitetyt tavoitteet ammatillisen toisen asteen tutkinnon suorittajien YRITTÄJYYS- ja TYÖELÄMÄTAITOJEN sekä organisaation OPPIMISYMPÄRISTÖJEN JA – MENETELMIEN kehittämiseksi

Toteutuminen käytännössä: 0=en osaa sanoa, 1=ei lainkaan, 2=huonosti, 3=kohtalaisesti, 4=hyvin, 5=erittäin hyvin

	Merkityksellisyys						Toteutuminen käytännössä					
	0	1	2	3	4	5	0	1	2	3	4	5
Ammatillisella toisella asteella												
1.kannustetaan tutkinnon suorittajia hankkimaan yrittäjyydessä tarvittavaa osaamista												
2.kannustetaan tutkinnon suorittajaa toimimaan yrittäjämäisesti												
3.tutkinnon suorittajat oppivat kehittämään ammatillisia vahvuuksiaan sekä yrittäjyys- ja työelämäosaamistaan suunnitelmallisesti												
4.tutkinnon suorittajien kykyä kykyä toimia kansainvälisessä työympäristössä vahvistetaan kansainvälisyyskasvatuksella												

13.opetushenkilöstön yrittäjyyskasvatuksen pedagogista osaamista kehitetään suunnitelmallisesti												
14.yrittäjyyden osaaminen tunnustetaan ja tunnustetaan osaksi tutkintoa alasta riippumatta.												
15.kokemuksia ja tietoa yrittäjyydestä uravaihtoehtona tuodaan esille teemapäivien/- viikkojen tai esim. yritysesittelyjen avulla												
16.tutkinnon suorittajien osaamista kehitetään siten, että yrittäjyys on potentiaalinen uravaihtoehto.												
17.yrittäjyyden oppimisympäristöjä kehitetään suunnitelmallisesti siten, että tutkinnon suorittajilla on mahdollisuus hankkia yrittäjyysosaamista (esim. harjoitusyritys tai osuuskuntatoiminnan kautta).												

11. Yrittävän kulttuurin rakentaminen Pohjois-Pohjanmaalle on yksi laaditun strategian tavoitteista.

Millaisilla keinoilla yrittävää kulttuuria lisätään omassa työyhteisössäsi? Millaiset jo olemassa olevat yrittävää kulttuuria edistävät toiminnot halutaan säilyttää? Mitä asioita halutaan muuttaa? Mihin suuntaan kehittyä?

12. Arvioi lopuksi Yrittäjyyskasvatuksen strategian ja toimintaohjelman 2016–2020 merkitystä yrittäjyysosaamisen kehittämisen työvälineenä ammatillisessa koulutuksessa.

0=merkityksetön, 1= erittäin vähäinen merkitys, 2= vähäinen merkitys, 3=jonkin verran merkityksellinen, 4=tärkeä, 5=erittäin tärkeä

Mikä on mielestäsi laaditun yrittäjyyskasvatuksen strategian ja toimintaohjelman 2016- 2020 merkittävyys yrittäjyysosaamisen kehittämisen kannalta ammatillisessa koulutuksessa?	0	1	2	3	4	5

13. Kommentteja ja ajatuksia yrittäjyyskasvatuksen strategiaan ja toimintaohjelmaan 2016–2020 liittyen

Kiitos vastauksestasi!